

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TARPTAUTINĖS TEISĖS KATEDRA

INGRIDA RUMŠYTĖ
TARPTAUTINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

**SUTIKIMO LAIKYTI TARPTAUTINĘ SUTARTĮ ĮPAREIGOJANČIA
IŠREIŠKIMO BŪDAI**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
dakt. Laurynas Biekša

Konsultantė –
dr. Lyra Jakulevičienė

Vilnius, 2006

TURINYS

Įvadas.....	3
1. TARPTAUTINĖS SUTARTIES SĄVOKA; SUTIKIMAS LAIKYTI TARPTAUTINĘ SUTARTĮ ĮPAREIGOJANČIA KAIP TARPTAUTINĖS SUTARTIES SUDARYMO STADIJA BEI JĄ REGLAMENTUOJANYS TEISĖS AKTAI	7
1.1. Tarptautinės sutarties sąvoka ir atskyrimas nuo tarpžinybinių susitarimų.....	7
1.2. Tarptautinės teisės ir Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės aktai, reglamentuojantys valstybių sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimą.....	13
1.3. Sutikimas laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia kaip viena iš tarptautinės sutarties sudarymo stadijų.....	14
2. VALSTYBIŲ SUTIKIMO LAIKYTI TARPTAUTINĘ SUTARTĮ ĮPAREIGOJANČIA IŠREIŠKIMO BŪDAI.....	16
2.1. Tarptautinės sutarties pasirašymas.....	18
2.2. Pasikeitimas tarptautinę sutartį sudarančiais dokumentais.....	24
2.3. Tarptautinės sutarties ratifikavimas.....	28
2.3.1. Ratifikavimo procedūros ištakos ir dabartinis reglamentavimas.....	28
2.3.2. Konstitucinė ratifikavimo procedūra.....	33
2.3.3. Tarptautinė ratifikavimo procedūra.....	35
2.3.4. Ratifikavimo procedūros pabaiga.....	38
2.4. Tarptautinės sutarties priėmimas ir tvirtinimas.....	39
2.5. Prisijungimas prie tarptautinės sutarties.....	44
3. TARPTAUTINIŲ SUTARČIŲ TEISINĖ GALIA ATSIŽVELGIANT Į BŪDĄ, KURIUO BUVO ĮSIPAREIGOTA PAGAL TARPTAUTINĘ SUTARTĮ	47
3.1. Tarptautinių sutarčių teisinė galia tarptautinės ir nacionalinės teisės prasme.....	47
3.2. Pakartotinis įsipareigojimų pagal tarptautines sutartis prisiėmimas.....	51
Išvados.....	54
Naudotos literatūros sąrašas.....	56
Santrauka, <i>summary</i>	60
Priedai	61

Įvadas

Šiuolaikinėje tarptautinėje teisėje yra labai išvystytas ir reikšmingas tarptautinių sutarčių institutas. Valstybės sudarinėja dvišales ar daugiašales sutartis bene visais įmanomais klausimais ir šias sutartis, nepriklausomai nuo jų reglamentuojamo dalyko, reguliuoja tos pačios sutarčių sudarymo ir įsigaliojimo taisyklės. Sutikimą dėl sutarties privalomumo valstybė gali išreikšti keletu būdų, kurie istorijos bėgyje keitėsi, o šių būdų gausa bei terminų netikslumas į teisę įnešė daug sumaišties.

Darbo naujumas, temos aktualumas yra tas, kad valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdas pagal svarbiausią tarptautinių sutarčių sudarymą reglamentuojantį dokumentą – 1969 m. Vienos konvenciją dėl tarptautinių sutarčių teisės – įsigaliojusią 1980 m. sausio 27 d., o Lietuvos Respublikai – 1992 m. vasario 14 d. (toliau – 1969 m. Vienos konvencija), neturi įtakos sutarties teisinei galiai, o remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais – turi. Tačiau nacionalinės teisės netobulumas nėra priežastis valstybei nesilaikyti tarptautinių įsipareigojimų. Ši problema nėra plačiai nagrinėta teorijoje, o nacionalinių ir tarptautinių teisės aktų neatitikimas gali apsunkinti valstybės įsipareigojimų pagal tarptautinę teisę vykdymą ir sąlygoti valstybės atsakomybės atsiradimą. Tarptautiniu mastu gana kurioziškai atrodo pakartotinis Lietuvos Respublikos įsipareigojimas pagal Ženevos konvencijas dėl karo aukų apsaugos bei Vaiko teisių konvenciją ir iškyla klausimas, nuo kada Lietuva yra įsipareigojusi pagal šias konvencijas. Į šiuos bei kitus panašius klausimus atsakymą rasti svarbu tiek teoriniame, tiek ir praktiniame lygmenyse.

Didelę reikšmę analizuojant tiriamą sritį turėjo V. Vadapalo (1998)¹, A. Aust (2000)², I. Brownlie (2003)³, A. N. Talalajevo (1980)⁴, (1997)⁵, M. Akehurst ir P. Malanczuk (2000)⁶, M. Dixon (2005)⁷, J. Klabbbers (2006)⁸ bei kitų mokslininkų darbai. Itin vertingų minčių pasisemta iš E. Radušytės daktaro disertacijos (2001)⁹. D. Januškos (2004)¹⁰, kaip ir

¹ Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Bendrojo dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998. P.136–142.

² Aust A. Modern Treaty Law and Practice. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 361 P.

³ Brownlie I. Principles of Public International Law. Sixth Edition. – Oxford:Oxford University Press, 2003. P. 279–616.

⁴ Талалаев А. Н. Право международных договоров. Общие вопросы – Москва: Международные отношения, 1980.

⁵ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 3–47.

⁶ Akehurst M., Malanczuk P. Šiuolaikinės tarptautinės teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 2000. P. 170–189.

⁷ Dixon M. Textbook on International Law. Fifth edition. - Oxford : Oxford University Press, 2005. P. 49– 80.

⁸ Klabbbers J. The Concept of Treaty in International Law. Developments in International Law. Vol. 22. – Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.

⁹ Radušytė E. Tarptautinės sutartys Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01S)/ LTU. – V., 2001. P.49–63.

¹⁰ Januška D. Tarptautinių sutarčių sudarymas Lietuvos Respublikoje. – Vilnius. MRU, 2004. 58 P.

R. Daugėno (2002)¹¹, magistro baigiamieji darbai yra aktualūs ir vertingi tuo, kad parašyti remiantis naujausiomis teisės aktų redakcijomis ir visiškai atitinka tarptautinės sutarčių teisės, o drauge ir sutikimo laikyti sutartį įpareigojančia išreiškimo, aktualijas, nors autoriai nagrinėja visas tarptautinių sutarčių sudarymo stadijas ir nesikoncentruoja ties sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimu.

Analizuojant 1969 m. Vienos konvencijos nuostatas nepakeičiami yra Tarptautinės Teisės Komisijos, kuri atliko preliminarų tiriamąjį darbą šioje srityje ir rengė pačią konvenciją, komentarai¹². Šie komentarai taip pat atskleidžia mastą, kuriuo atskiri 1969 m. Vienos konvencijos straipsniai atspindi iki šios konvencijos priėmimo galiojusią paprotinę teisę, ir priežastis, dėl kurių pasirinktos būtent esamos straipsnių formuluotės.

Baigiamajame darbe nagrinėjama problema, kad 1969 m. Vienos konvencijoje (11 str.) yra numatyti šie valstybės sutikimo įsipareigoti pagal sutartį būdai: pasirašymas, apsikeitimas dokumentais, sudarančiais sutartį, ratifikavimas, priėmimas, tvirtinimas, prisijungimas, kiti numatyti būdai¹³. Tuo tarpu 1999 m. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatyme (toliau – 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymas) numatyti tik šie: ratifikavimas, tvirtinimas, pasirašymas, apsikeitimas diplomatinėmis notomis¹⁴; sąrašas yra baigtinis. Kokią įtaką tarptautinės sutarties galiojimui turi tai, koku būdu įsipareigojama pagal sutartį, ir kaip vertinti 1969 m. Vienos konvencijoje bei pagrindiniame Lietuvos Respublikos įstatyme, reglamentuojančiame tarptautinių sutarčių sudarymą – 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatyme – įvardintų būdų neatitikimą? Taip pat bus įvertintas pakartotinis Lietuvos Respublikos įsipareigojimas pagal tam tikras tarptautines sutartis ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d. nutarimas, nustatantis, kad ratifikuotos tarptautinės sutartys turi pirmenybę nacionalinės teisės atžvilgiu. Pažymėtina, kad remiantis 1969 m. Vienos konvencija, įsipareigojimo pagal sutartį būdas neturi įtakos sutarties teisei galiai. Be to, bus pateikti teisės aktų tobulinimo nagrinėjamoje srityje pasiūlymai.

Baigiamajame darbe iškeliami hipotezė, kad Lietuvos Respublikos įstatymų ir 1969 m. Vienos konvencijos nuostatų dėl valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdų neatitikimas yra spraga, galinti turėti įtakos tarptautinių sutarčių galiojimui ir Lietuvos Respublikos atsakomybei pagal šias sutartis.

---

¹¹ Daugėnas R. Tarptautinių sutarčių sudarymas pagal tarptautinę ir Lietuvos Respublikos teisę. – Vilnius: MRU, 2002. 62 P.

¹² Draft Articles on the Law of Treaties with Commentaries. – Yearbook of the International Law Commission, 1966, vol. II. P.187–274.

¹³ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

¹⁴ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 60–1948.

Baigiamojo darbo objektas – 1969 m. Vienos konvencija ir Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys tarptautinių sutarčių sudarymą.

Baigiamojo darbo dalykas – 1969 m. Vienos konvencijos bei Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių valstybės įsipareigojimą pagal tarptautines sutartis, analizė, teisės teoretikų darbų šioje srityje bei valstybių praktikos įsipareigojant pagal tarptautines sutartis analizė.

Baigiamojo darbo tikslas – išanalizuoti valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdų pagrindinę problematiką nacionalinės bei tarptautinės teisės aktuose ir praktikoje bei, nustačius problemas, pasiūlyti galimus sprendimų variantus.

Baigiamojo darbo uždaviniai :

1. Išanalizuoti tarptautinės teisės aktus, reglamentuojančius valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdus;
2. Išanalizuoti Lietuvos Respublikos teisės aktus, reglamentuojančius valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdus, ir praktiką šioje srityje;
3. Nustatyti santykį tarp 1969 m. Vienos konvencijoje ir Lietuvos Respublikos įstatymuose numatytų valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdų ir šių būdų įtaką sutarties teisinei galiai pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus;
4. Atskirti tarptautines sutartis ir tarpžinybinius susitarimus, nustatyti tarpžinybinių susitarimų, kaip netinkamos tarptautinių įsipareigojimų prisiėmimo formos, reikšmę.

Baigiamojo darbo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė. Šis metodas būtinas atliekant visapusišką magistro baigiamojo darbo temos analizę, kadangi norint atlikti kokybišką, vertingą tyrimą, reikalinga žinoti, kokios sritys jau analizuotos mokslininkų, kokie gauti tyrimų rezultatai, išvados;
2. Lyginamasis istorinis metodas. Susipažinus su tarptautinės teisės teoretikų darbais bei išanalizavus 1969 m. Vienos konvencijos nuostatas dėl valstybės įsipareigojimo pagal tarptautines sutartis išreiškimo būdų, jos lyginamos su aktualiomis ir kai kuriomis nebegaliojančiomis Lietuvos nacionalinės teisės aktų nuostatomis šioje srityje;
3. Dokumentų analizės metodas. Jis naudojamas tiriant teisinę bazę, reglamentuojančią valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdus;
4. Apibendrinimo metodas. Šis metodas naudojamas darbo pabaigoje apibendrinant, susisteminant prieš tai mokslinės literatūros, dokumentų analizės bei lyginamojo istorinio metodais gautus duomenis.

Baigiamąjį darbą sudaro įvadas, dėstomoji dalis, kurios pirmajame skyriuje aptariama tarptautinės sutarties sąvoka ir ši sutartis atskiriama nuo tarpžinybinių susitarimų, sutikimo laikyti tarptautinę sutartį išreiškimas kaip viena iš tarptautinės sutarties sudarymo stadijų bei nurodomi tarptautinės ir nacionalinės teisės aktai, per kurių prizmę ši stadija bus nagrinėjama; antrajame skyriuje detalai nagrinėjami valstybių sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia būdai, o trečiajame – santykis tarp šių būdų pagal tarptautinę ir pagal Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę bei pakartotinio įsipareigojimo pagal tarptautines sutartis klausimas. Pabaigoje pateikiamos baigiamojo darbo išvados bei pasiūlymai iškeltų problemų sprendimui.

1. TARPTAUTINĖS SUTARTIES SAŲOKA; SUTIKIMAS LAIKYTI TARPTAUTINĘ SUTARTĮ ĮPAREIGOJANČIA KAIP TARPTAUTINĖS SUTARTIES SUDARYMO STADIJA BEI JĄ REGLAMENTUOJANYS TEISĖS AKTAI

1.1. Tarptautinės sutarties sąvoka ir atskyrimas nuo tarpžinybinių susitarimų

Tarptautinės teisės doktrinoje, tarptautinės teisės aktuose ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose tarptautinės sutarties sąvoka yra apibrėžiama ne visiškai vienodai, pvz., V. Vadapalas tarptautinę sutartį apibrėžia kaip valstybių ar kitų tarptautinės teisės subjektų susitarimą, kuriuo nustatomi jų tarptautiniai įsipareigojimai¹⁵. P. Kūris ir M. Požarskas pateikia apibrėžimą, remiantis kuriuo tarptautinė sutartis yra aiškiai išreikštas (dažniausiai rašytine forma) susitarimas tarp dviejų ar kelių valstybių ar kitų tarptautinės teisės subjektų dėl jų savitarpio teisių ir pareigų nustatymo, pakeitimo ar nutraukimo.¹⁶ Tačiau pripažintą autoritetą turi 1969 m. Vienos konvencijos 2 str. 1 d. a) punkte pateikiamas apibrėžimas, remiantis kuriuo „sutartis“ – tai raštu tarp valstybių sudarytas tarptautinis susitarimas, kuriam taikomos tarptautinės teisės normos, įtvirtintas viename ar keliuose susijusiuose dokumentuose, nesvarbu, koks būtų to susitarimo pavadinimas¹⁷.

1986 m. Vienos konvencijos dėl sutarčių tarp valstybių ir tarptautinių organizacijų arba tarp tarptautinių organizacijų teisės¹⁸ (toliau – 1986 m. Vienos konvencija) 2 str. 1 d. nurodoma, kad „sutartis“ minėtos konvencijos prasme yra tarptautinės teisės reguliuojamas rašytinis tarptautinis susitarimas, sudarytas tarp vienos ar kelių valstybių ir vienos ar kelių tarptautinių organizacijų arba tarp tarptautinių organizacijų, nepriklausimai nuo to, ar toks susitarimas susideda iš vieno, dviejų ar keleto tarpusavyje susijusių dokumentų, taip pat nepriklausomai nuo susitarimo pavadinimo. Lietuvos Respublika nėra šios konvencijos narė, o ir pati konvencija dar nėra įsigaliojusi, tačiau atsižvelgiant į tai, kad 1986 m. Vienos konvencijoje įtvirtintos paprotinės teisės normos sutarčių, kurių dalyvės yra tarptautinės organizacijos, srityje, darytina išvada, kad sudarant sutartis su tarptautinėmis organizacijomis, Lietuvos Respublika neturėtų nukrypti nuo minėtos konvencijos nuostatų.

Tiek 1969 m. Vienos konvencija, tiek 1986 m. Vienos konvencija kodifikuoja paprotinės teisės normas tarptautinių sutarčių sudarymo srityje, reglamentuoja tarptautinių

¹⁵ Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Bendrojo dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998. P. 123.

¹⁶ Kūris P. Požarskas M. Tarptautinės teisės apybraižos. – Vilnius: Mintis, 1985. P. 127.

¹⁷ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

¹⁸ 1986 Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations. http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_2_1986.pdf; prisijungimo laikas: 2006-08-03.

sutarčių sudarymą tarptautiniu aspektu – nustato suvienodintas pagrindines tarptautinių sutarčių sudarymo, pripažinimo įpareigojančiomis, išlygų paskelbimo, laikymosi, taikymo ir kt. taisykles. Tie tarptautinių sutarčių teisės klausimai, kurie nėra sureguliuoti 1969 m. bei 1986 m. Vienos konvencijose, kaip nurodoma šių konvencijų preambulėse, ir toliau yra reguliuojami paprotinės teisės normų.

Tuo tarpu valstybių nacionalinės teisės aktai nustato valstybių vidinius teisinius reikalavimus tarptautinių sutarčių sudarymo srityje. Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys vidinius reikalavimus tarptautinėms sutartims, ne visada buvo vienareikšmiai. 1991 m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ (toliau – 1991 m. įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“) 1 str. tarptautinę sutartį apibrėžė kaip susitarimą, kurį raštu sudaro Lietuva su užsienio valstybėmis arba tarptautinėmis organizacijomis, nepriklausomai nuo to susitarimo pavadinimo¹⁹. Tačiau šis apibrėžimas nebuvo išsamus ir neatitiko 1969 m. Vienos konvencijoje pateikto apibrėžimo – 1991 m. įstatyme „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ iš tarptautinės sutarties sąvokos buvo eliminuotos nuostatos dėl to, kad susitarimą turi reguliuoti tarptautinės teisės normos ir jį gali sudaryti vienas ar keli susiję dokumentai. Įstatymo netobulumas buvo ištaisytas 1999 m. birželio 22 d. priėmus Tarptautinių sutarčių įstatymą, kurio 1 str. 1 d. pateikiamas 1969 m. Vienos konvenciją atitinkantis tarptautinės sutarties apibrėžimas: „Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis – tarptautinės teisės principų ir normų reglamentuotas susitarimas, kurį raštu sudaro Lietuva su užsienio valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, nesvarbu, koks sutarties pavadinimas ir ar sutartį sudaro vienas, du ar keli tarpusavyje susiję dokumentai.“²⁰ Įsigaliojus šiam įstatymui, 1991 m. įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ neteko galios.

Taigi galiojančios Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės nuostatos dėl tarptautinės sutarties sąvokos visiškai atitinka 1969 m. Vienos konvencijoje pateikiamą sąvoką, o 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatyme pateikiamoje sąvokoje įvardintos tarptautinės organizacijos šią sąvoką susieja ir su 1986 m. Vienos konvencija. Nors tarptautinės teisės doktrinoje sutariama, kad tarptautinės teisės subjektai yra valstybės, tarptautinės tarpvyriausybės organizacijos, kai kurie tarptautiniai organai, ypač valstybinio pobūdžio organai

¹⁹ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“. – Valstybės žinios. 1991, Nr. 16–415.

²⁰ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 60–1948.

(Šventasis Sostas, Maltos Ordinas ir pan.), tautos, kovojančios už valstybingumą²¹, šiame darbe bus aptariami tik pagrindinio tarptautinės teisės subjekto – valstybės – sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdai, kaip viena iš tarptautinės sutarties sudarymo stadijų.

Nenutolstant nuo tarptautinės sutarties sąvokos, svarbu atkreipti dėmesį į tarptautinius tarpžinybinius susitarimus, sudaromus Lietuvos Respublikos ministerijų, Vyriausybės įstaigų ir kitų valstybės institucijų su kitų valstybių ar tarptautinių organizacijų institucijomis pagal jų kompetenciją ir jų vardu. Tarpžinybiniai susitarimai iš esmės yra gana panašūs į tarptautines sutartis, tačiau neabejotinai nėra tarptautinės sutartys, pirmiausiai, todėl, kad yra sudaromi ne Lietuvos Respublikos ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės vardu, o, kaip minėta, Lietuvos Respublikos ministerijų, Vyriausybės įstaigų ar kitų valstybės institucijų vardu. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 7 d. nutarime „Dėl įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ įgyvendinimo tvarkos“²² buvo pateikiami tarptautinių susitarimų, sudaromų išvardintų valstybės institucijų, atribojimo nuo Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių kriterijai, remiantis kuriais tarpžinybiniai susitarimai nebuvo laikomi Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, jeigu jie:

- Nenumatė įsipareigojimų kitoms ministerijoms, valstybinėms tarnyboms bei organizacijoms arba įsipareigojimų, kuriuos vykdant turėjo tiesiogiai dalyvauti šios ministerijos, valstybinės tarnybos bei organizacijos;
- Buvo reikalingi finansavimo, kuri galėjo užtikrinti susitarimus sudarančios ministerijos (departamentai prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės);
- Buvo užsienio kontraktai (užsienio kontraktus reglamentuoja ne tarptautinė viešoji, o tarptautinė privatinė teisė)²³.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. 1179 buvo patvirtinta nauja Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo tvarka²⁴, remiantis kuria ministerijos, Vyriausybės įstaigos ir kitos valstybės institucijos gali sudaryti susitarimus pagal jų kompetenciją su kitų valstybių ar tarptautinių organizacijų institucijomis, jeigu šiuose susitarimuose nėra teisiškai privalomų įsipareigojimų Lietuvos

---

²¹ Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Bendrojo dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998. P. 172.

²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ įgyvendinimo tvarkos“. – Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios. 1992, Nr. 12–321.

²³ Radušytė E. Tarptautinės sutarties sąvoka. – Jurisprudencija, 1999, t. 13(5). P. 129.

²⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 1179 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“. – Valstybės žinios. 2001, Nr. 84–2938.

Respublikos Vyriausybei, kitoms ministerijoms ir Vyriausybės įstaigoms, jie neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymams, kitiems teisės aktams ir tarptautiniams įsipareigojimams, taip pat jeigu šiems susitarimams vykdyti nereikia papildomų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų. Šių susitarimų projektai kartu su Teisingumo ministerijos, Finansų ministerijos ir Europos teisės departamento prie Teisingumo ministerijos išvadamis turi būti teikiami derinti Užsienio reikalų ministerijai. Susitarimo tekstas lietuvių kalba turi būti vizuotas jį sudarančios ministerijos, Vyriausybės įstaigos ar kitos valstybės institucijos vadovo. Jeigu pagal susitarimo nuostatas jį aiškinant vadovaujamosi tekstu užsienio kalba, turi būti pateiktas ir susitarimo tekstas atitinkama užsienio kalba. Užsienio reikalų ministerijai raštu pritarus susitarimo sudarymui, susitarimą sudaro ministerijos, Vyriausybės įstaigos ar kitos valstybės institucijos vadovas arba jo įgaliotas asmuo. Sudaryto susitarimo kopija ir jo tekstai kompiuterinėje laikmenoje turi būti pateikti Užsienio reikalų ministerijai, kuri susitarimus registruoja specialiaame ministerijų ir Vyriausybės įstaigų sudarytų susitarimų registre. (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 14 d. nutarimo Nr. 743 redakcija, Valstybės žinios, 2004, Nr. 95-3507.)

Lyginant dviejų aptartų Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų formuluotes, matyti, kad yra eliminuota užsienio kontrakto (nes tai yra privatinės teisės objektas) kategorija, bet įvesta nuostata dėl tarpžinybinių susitarimų negalėjimo prieštarauti Lietuvos Respublikos teisės aktams bei tarptautiniams įsipareigojimams.²⁵

Tarpžinybinių susitarimų vietos Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje klausimą nagrinėjo ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 1995 m. spalio 17 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ 7 straipsnio ketvirtosios dalies ir 12 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime teigiama, kad „tokie susitarimai nesukuria Lietuvos Respublikai tarptautinių įsipareigojimų ir todėl nėra Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys Vienos konvencijos 2 straipsnio 1 d. (a) punkto prasme, nes sutartis reiškia tarptautinį susitarimą, sudarytą tarp valstybių rašytine forma ir reguliuojamą tarptautinės teisės“²⁶. Teiginys „sudarytą tarp valstybių“ reiškia, kad tarptautinę sutartį gali sudaryti tik asmenys, turintys nuolatinis arba *ad hoc* (tik tam kartui)²⁷ įgaliojimus atstovauti valstybei. 1969 m. Vienos konvencijos 8 str. šiuo klausimu nustatyta: „aktas dėl sutarties sudarymo,

²⁵ Januška D. Tarptautinių sutarčių sudarymas Lietuvoje. – Vilnius. MRU, 2004. P. 14.

²⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ 7 straipsnio ketvirtosios dalies ir 12 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. – Valstybės žinios. 1995, Nr. 86–1949

²⁷ Autoriaus pastaba.

atliktas asmens, kuris negali būti laikomas įgaliotu atstovauti valstybei šiuo tikslu, neturi teisinių pasekmių, jeigu vėliau tokio akto ši valstybė nepatvirtina.²⁸ Tuo tarpu minėtiems susitarimams nereikia specialių įgaliojimų, taigi jie neturi teisės šaltinio galios nei tarptautinės teisės, nei Lietuvos Respublikos teisės požiūriu²⁹.

Tokių požiūrį atspindi D. Januškos nuomonė, kad tarpžinybiniai susitarimai gali būti teisinių santykių atsiradimo, pasikeitimo ar nutraukimo pagrindu, bet patys tarptautinės teisės normų nesukuria, todėl nėra tarptautinės teisės šaltiniai.³⁰

J. Klabbers, nagrinėdamas panašius į tarptautines sutartis susitarimus, išskiria susitarimus, sudarytus asmenų, institucijų ar departamentų, kurių įgaliojimai sudaryti tokius susitarimus kelia abejonių, ir pavadina juos administraciniais susitarimais („*administrative agreements*“)³¹. Anot J. Klabbers, tokių susitarimų pavyzdžių valstybių praktikoje gausu ir yra teoretikų, manančių, kad tokie susitarimai nėra teisiškai įpareigojantys, kadangi jie nėra tarptautinės sutartys 1969 m. Vienos konvencijos prasme. Kiti laikosi nuomonės, kad tokių susitarimų teisinė galia priklauso nuo nacionalinės susitariančiųjų šalių teisės arba paties tarptautinio susitarimo³². Taigi tokių „administracinių susitarimų“, kuriems priskirtume ir tarpžinybinius susitarimus Lietuvos Respublikos teisės prasme, teisinis statusas yra kvestionuojamas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 1 str. 2 d., kurioje įstatymo leidėjas nedviprasmiškai pažymi, kad tarpžinybiniai susitarimai nėra Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, norėtume plačiau panagrinėti Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Latvijos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos 2006 m. birželio 7 d. susitarimą „Dėl kontaktinių punktų steigimo“, pasirašytą Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado generolo S. Stripeikos ir Latvijos Respublikos valstybės sienos apsaugos viršininko G. Dabolinsk (susitarimo tekstas pateikiamas magistro baigiamojo darbo priede Nr. 1). Nagrinėjamo susitarimo preambulėje yra daroma nuoroda į 1994 m. lapkričio 23 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Latvijos Respublikos Vyriausybės ir Estijos Respublikos Vyriausybės susitarimą „Dėl bendradarbiavimo valstybių

---

²⁸ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

²⁹ Radušytė E. Tarptautinės sutarties sąvoka. – Jurisprudencija, 1999, t. 13(5). P. 129.

³⁰ Januška D. Tarptautinių sutarčių sudarymas Lietuvos Respublikoje. – Vilnius. MRU, 2004. P. 14.

³¹ Klabbers J. The Concept of Treaty in International Law. Developments in International Law. Vol. 22. – Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. P. 20.

³² Ten pat.

sienos apsaugos srityje³³, t. y. konkrečiai įvardinama, koki tarpvyriausybinių susitarimą tikslina sudaromas tarpžinybinis susitarimas, o įvardinto 1994 m. tarpvyriausybinių susitarimo 7 str. numato, kad „atsižvelgdamos į šį susitarimą, Šalys paveda kompetentingiems valstybių sienų apsaugos subjektams praktiškai bendradarbiauti ir pasirašyti atitinkamus tarpžinybinius susitarimus“. Tačiau nagrinėjamo tarpžinybinio susitarimo 3 str. 1 d. nuostata dėl kontaktinių punktų įsteigimo keturiuose bendruose valstybės sienos perėjimo punktuose bei 3 str. 2 d. nuostata, kad „kiekvieno kontaktinio punkto vietą, atidarymo datą, darbo tvarką, taip pat įrengimo, veiklos organizavimo, materialinio, techninio, ūkinio ir kitokio aprūpinimo tvarką nustato Šalių teritorinių (regioninių) padalinių vadovai“, autoriaus nuomone, peržengia ribą, kai susitarimas pagal savo esmę yra tarpžinybinis, ir sukelia Lietuvos Respublikai tarptautinių įsipareigojimų – tuo tarpu kai Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nebuvo institucija, tinkamai įgaliota priimti tokių įsipareigojimų. Darytina išvada, kad šis tarpžinybinis susitarimas prieštarauja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 1 d. nutarimui Nr. 1179 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“ ir gali būti vertinamas kaip netinkama įsipareigojimo pagal tarptautinę sutartį prisiėmimo forma, kadangi norint prisiimti tokio pobūdžio įsipareigojimus buvo reikalinga sudaryti ne tarpžinybinį susitarimą, o tarptautinę sutartį.

Priejus prie tokios išvados, iškyla sudaryto tarpžinybinio susitarimo teisinės galios klausimas. Remiantis 1969 m. Vienos konvencijos 46 str. 1 d., valstybė negali teisintis vidaus teisės nuostatų dėl įgalojimų sudaryti sutartis pažeidimu siekdama pripažinti savo sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimą negaliojančiu³⁴. Taigi pagal tarptautinę teisę, šis tarpžinybinis susitarimas, nors ir sudarytas pažeidžiant Lietuvos Respublikoje galiojančius reikalavimus dėl tarptautinių sutarčių sudarymo, yra įpareigojantis Lietuvos Respublikai. Tuo tarpu pagal Lietuvos Respublikos nacionalinius įstatymus nagrinėjamas susitarimas galėtų būti pripažintas niekiniu, kadangi buvo sudarytas nesilaikant privalomų įstatyminių reikalavimų. Tačiau pažeidus šį susitarimą, valstybei iškiltų tarptautinė atsakomybė dėl tos priežasties, kad pagal tarptautinę teisę nagrinėjamas susitarimas yra tarptautinė sutartis, kurios pažeidimas suponuoja valstybės tarptautinių įsipareigojimų pažeidimą bei valstybės tarptautinės teisinės atsakomybės iškilimą.

³³ 1994 m. lapkričio 23 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Latvijos Respublikos Vyriausybės ir Estijos Respublikos Vyriausybės susitarimas „Dėl bendradarbiavimo valstybių sienos apsaugos srityje“. – Valstybės žinios. 1995, Nr. 11–236.

³⁴ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

Pateiktas Lietuvos ir Latvijos valstybės sienos apsaugos institucijų susitarimas iliustruoja tarptautinės sutarties bei tarpžinybinio susitarimo griežto ir tinkamo atskyrimo svarbą – klaidingai kvalifikavus ketinamą sudaryti susitarimą kaip tarpžinybinį, tuo tarpu kai pagal savo esmę jis turėtų būti sudarytas kaip tarptautinė sutartis, valstybei iškyla tarptautinės teisinės atsakomybės grėsmė.

1.2. Tarptautinės teisės ir Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės aktai, reglamentuojantys valstybių sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškima

Svarbiausi tarptautinės ir Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės aktai, reglamentuojantys tarptautinių sutarčių sudarymą, taigi ir valstybių sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškima, yra šie:

- 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės³⁵. Ši konvencija įsigaliojo 1980 m. sausio 27 d., Lietuvos Respublikai įpareigojanti tapo 1992 m. vasario 14 d. Konvenciją rengė Tarptautinės Teisės Komisija, kurios komentarai yra naudingi aiškinant Konvenciją, juose atsispindi mastas, kurio atskiri Konvencijos straipsniai atspindi iki tol galiojusią paprotinę teisę bei valstybių suderintus požiūrius. Nuo 1969 m. daugeliu Konvencijos nuostatų paprastai buvo remiamasi teismų sprendimuose bei valstybių praktikoje kaip tikslia paprotinių normų, susijusių su sutartimis, išraiška³⁶. Ši konvencija reglamentuoja sutarčių su užsienio valstybėmis sudarymą tarptautiniu aspektu. Kaip pažymi M. Dixon, šios konvencijos priėmimas yra sėkmingas bandymas įnešti aiškumo į tarptautinės teisės sritį, kuri yra gyvybiškai svarbi visos teisinės sistemos egzistavimui³⁷. Verta pažymėti, kad sutarčių tarp valstybių ir tarptautinių organizacijų sudarymą reglamentuoja 1986 m. Vienos konvencija³⁸, tačiau ši konvencija, nors ir įtvirtinanti paprotinės teisės normas savo reguliuojamoje srityje, dar nėra įsigaliojusi, o Lietuvos Respublika nėra minėtos konvencijos narė.

---

³⁵ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480. V. Vadapalas pastebi, kad anglų ir prancūzų kalbose autentiškas konvencijos tekstas dokumento pavadinime neturi žodžio „tarptautinių“ (Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Pagrindiniai dokumentai ir jurisprudencija. – Vilnius. Eugrimas, 2003. P. 92).

³⁶ Akehurst M., Malanczuk P. Šiuolaikinės tarptautinės teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 2000. P. 170.

³⁷ Dixon M. Textbook on International Law. Fifth edition. - Oxford : Oxford University Press, 2005. P. 56.

³⁸ 1986 Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations. http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_2_1986.pdf ; prisijungimo laikas: 2006-08-03.

- 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymas³⁹. Šis įstatymas pakeitė Lietuvos Respublikos Konstitucijai prieštaravusį 1991 m. gegužės 21 d. įstatymą „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“⁴⁰. Tarptautinių sutarčių įstatymas nacionaliniame lygmenyje reglamentuoja tarptautinėms sutartims keliamus reikalavimus, jų sudarymo bei vykdymo tvarką.

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 1179 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“⁴¹. Šis nutarimas pakeitė 1992 m. sausio 7 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ įgyvendinimo tvarkos“⁴². Nagrinėjamas Vyriausybės nutarimas nustato detalias tarptautinių sutarčių rengimo, derinimo ir sudarymo taisykles.

- 1994 m. vasario 17 d. Lietuvos Respublikos Seimo Statutas⁴³. Šis teisės aktas nagrinėjamam klausimui aktualus tuo, kad nustato procedūras, kuriomis remiantis Seimas, kaip įstatymų leidžiamoji institucija, dalyvauja įsipareigojimų pagal tarptautines sutartis prisiėmimo procese.

Taigi valstybių sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimas šiame darbe bus nagrinėjamas per išvardintų tarptautinės ir nacionalinės teisės aktų prizmę.

1.3. Sutikimas laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia kaip viena iš tarptautinės sutarties sudarymo stadijų

Sutikimas laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia yra viena iš tarptautinės sutarties sudarymo stadijų. Dėl šios priežasties valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo nagrinėjimas, nesusiejant jo su kitomis tarptautinės sutarties sudarymo stadijomis ir nenustatant šios stadijos vietos tarp kitų, lemtų nevisapusį proceso, kurio rezultate tarptautinė sutartis yra sudaroma ir tampa įpareigojančia, supratimą.

Tarptautinių sutarčių sudarymo proceso skirstymas į stadijas yra ganėtinai sąlyginis – tai rodo tarptautinės teisės teoretikų nuomonių šiuo klausimu įvairovė. Pavyzdžiui, rusų

---

³⁹ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 60–1948.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“. – Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios. 1991, Nr. 6–138

⁴¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 1179 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“. – Valstybės žinios, 2004. Nr. 175–6497.

⁴² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ įgyvendinimo tvarkos“. – Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios. 1992, Nr. 12–321.

⁴³ Lietuvos Respublikos Seimo Statutas. – Valstybės žinios, 1999. Nr. 5–97.

mokslininkas A. N. Talalajevas išskiria tokias stadijas: sutarties teksto sudarymas ir priėmimas, teksto autentiškumo nustatymas, sutarties pasirašymas, ratifikavimas ir kiti sutikimo dėl sutarties privalomumo išreiškimo būdai⁴⁴. Tuo tarpu P. Kūris ir M. Požarskas mano tarptautinės sutarties sudarymą susidedant iš sutarties teksto rengimo, sutarties parafavimo, sutarties pasirašymo, sutarties ratifikavimo, sutarties deponavimo, sutarties paskelbimo ir registravimo⁴⁵. Kiti tarptautinės teisės mokslininkai išskiria tris pagrindinius sutarčių sudarymo būdus: vienos fazės (kai sutarčiai įsigalioji užtenka jos pasirašymo), daugiafazė (kai sutartis dar turi būti ratifikuojama arba patvirtinama) ir mišrųjį⁴⁶.

1969 m. Vienos konvencijoje išskiriamos tik dvi pagrindinės tarptautinių sutarčių sudarymo stadijos: 1) tarptautinės sutarties teksto patvirtinimas bei jo autentiškumo nustatymas ir 2) valstybių sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimas. Tai, ar sudarant tarptautinę sutartį buvo nuosekliai pereitos visos sudarymo stadijos, ar dėl objektyvių su sudaromos sutarties specifika (sutarties sudarymo forma, aplinkybėmis, jos turiniu ar kt.) susijusių priežasčių – tik kai kurios stadijos, nekeičia tarptautinės sutarties teisinės galios, jei įsipareigojimai pagal tokią sutartį buvo tinkamai prisiimti. (Pavyzdžiui, anot V. Vadapalo, gali atsitikti taip, kad šalys pasirašo jau parengtą sutarties tekstą ir pasirašymas čia reiškia tiek sutarties teksto patvirtinimą, tiek jos sudarymą ir kartais net įsigaliojimą⁴⁷.)

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimas yra būtina tarptautinės sutarties sudarymo stadija. Šioje stadijoje gimsta tarptautinė sutartis kaip tarptautinės teisės šaltinis – kaip pastebi M. Dixon, tarptautinės sutartys yra vienas svarbiausių, jei ne pats svarbiausias, tarptautinės teisės šaltinių⁴⁸. Tačiau būtų netikslu teigti, kad tik valstybei išreiškus sutikimą laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia sutartis sukelia teisinių pasekmių – net galutinai neišreiškus sutikimo prisiimti įsipareigojimus, o tiktai, pavyzdžiui, pasirašius sutartį su vėlesnio ratifikavimo sąlyga, valstybei iškyla tam tikrų pareigų (šis klausimas bus aptartas kituose baigiamojo darbo skyriuose).

Kadangi sudarinėdama tarptautines sutartis valstybė įgyvendina savo suverenitetą, realizuoja vieną savo, kaip tarptautinės teisės subjekto, svarbiausių teisių, o 1969 m. Vienos

---

⁴⁴ Талалаев А. Н. Право международных договоров. Общие вопросы – Москва: Международные отношения, 1980. P. 61.

⁴⁵ Kūris P., Požarskas M. Tarptautinės teisės apybraižos. – Vilnius: Mintis, 1985. P. 131.

⁴⁶ Radušytė E. Tarptautinių sutarčių sudarymas įsigaliojus Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymui. – Jurisprudencija, 2001, t. 23(15). 20 P.

⁴⁷ Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Bendrojo dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998. P. 133.

⁴⁸ Dixon M. Textbook on International Law. Fifth edition. - Oxford : Oxford University Press, 2005. P. 49.

konvencijos bei Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės nuostatos dėl įsipareigojimo pagal tarptautines sutartis prisiėmimo būdų įtakos tarptautinės sutarties teisinei galiai ne visiškai sutampa, reikalinga įnešti tikslumo bei aiškumo į nagrinėjamą sritį, išryškinti esamas problemas ir rasti jų sprendimo galimybių.

2. VALSTYBIŲ SUTIKIMO LAIKYTI TARPTAUTINĘ SUTARTĮ ĮPAREIGOJANČIA IŠREIŠKIMO BŪDAI

Remiantis autoriaus iškelta magistro baigiamojo darbo hipoteze, Lietuvos Respublikos įstatymų ir 1969 m. Vienos konvencijos nuostatų dėl valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdų neatitikimas yra spraga, galinti turėti įtakos tarptautinių sutarčių galiojimui ir Lietuvos Respublikos atsakomybei pagal šias sutartis. Šiai hipotezei patvirtinti arba paneigti reikalinga detaliai išnagrinėti tiek 1969 m. Vienos konvencijos, tiek 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo nuostatas dėl valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia sutikimo būdų bei šių būdų įtaką sutarties teisinei galiai.

1969 m. Vienos konvencijoje (11 str.) yra numatyta, kad : „valstybė savo sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia gali išreikšti ją pasirašydama, pasikeisdama sutartį sudarančiais dokumentais, ją ratifikuodama, priimdama, patvirtindama, prisijungdama prie jos arba kitu sutartu būdu“⁴⁹. Pastebėtina, kad konvencijos tekste anglų kalba ir lietuviškame tekste yra vertimo neatitikimas: lietuviškame konvencijos vertime įtvirtinta „kitu sutartu būdu“, o angliškame – „bet koku kitu sutartu būdu“ („*any other agreed means*“⁵⁰). Pastaroji straipsnio formulė yra lanksti ir žvelgianti į priekį. Komentuodamas ją, A. Aust pastebi, kad tokia nuostata konvencijoje yra geras tarptautinių sutarčių teisės lankstumo pavyzdys. Sutikimas nebūtinai turi būti išreikštas vienu iš 1969 m. Vienos konvencijoje numatytų būdų – jis gali būti numatytas sutarties tekste ar būti išreikštas konkludentiniais veiksmais ir sutartis gali įsigalioji nedelsiant⁵¹. Ši nuostata išvalgiai įtvirtinta konvencijoje atsižvelgiant į tai, kad tarptautinių sutarčių sudarymo praktika nuolat vystosi, žengia į priekį, o tai lemia naujų būdų, kuriais valstybės gali išreikšti savo sutikimą laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia, atsiradimą. Pavyzdžiui, sutartyse būna numatyta, kad jos tampa

⁴⁹ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

⁵⁰ 1969 Vienna Convention on the law of Treaties.

http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf ; prisijungimo laikas: 2006-08-03.

⁵¹ Aust A. Modern Treaty Law and Practice. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 90.

įpareigojančiomis po to, kai bus įvykdyti visi įstatymų leidybos, visų pirma – konstituciniai, reikalavimai susitariančiose šalyse pagal šių šalių įstatymų nuostatas. Išvardinti visų galimų įsipareigojimo pagal tarptautinę sutartį išreiškimo būdų negalima, nes nėra baigtinio jų sąrašo. Ši klausimą 1969 m. Vienos konvencija sprendžia labai lakoniškai, leisdama susitariančiosioms tarptautinės sutarties šalims laisvai rinktis joms priimtinausią būdą iš įvardintų konvencijoje arba bet kokių kitą būdą. Tokiu būdu nėra apribojama susitariančiųjų šalių laisvės spręsti, kaip, atsižvelgiant į visas sutarties ypatybes bei sudarymo aplinkybes (pvz., poreikį itin skubiai sudaryti konkrečią tarptautinę sutartį dėl ypatingų aplinkybių), joms būtų priimtinausia išreikšti savo sutikimą laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia⁵².

Be to, valstybė gali sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia taikyti tik tam tikrai tarptautinės sutarties daliai, jei tai leista pačioje tarptautinėje sutartyje ar kitos susitariančios valstybės su tuo sutinka ir tai neprieštarauja nuostatomis, reglamentuojančioms tarptautinių sutarčių išlygas. Anot V. Vadapalo, tarptautinės sutarties teisinė galia tarptautinėje teisėje nepriklauso nuo to, koku būdu valstybės išreikškė sutikimą, kad ši sutartis taptų joms privaloma: pasirašymu, ratifikavimu ar koku nors kitu. Visos tarptautinės sutartys turi būti sąžiningai vykdomos⁵³.

Tuo tarpu 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatyme numatytas baigtinis sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdų sąrašas: ratifikavimas, tvirtinimas, pasirašymas, apsikeitimas diplomatinėmis notomis⁵⁴. Kitaip nei 1969 m. Vienos konvencija, 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymas nenumato galimybės išreikšti sutikimą laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia kitais nei šie išvardintieji būdai. Be to, kaip pastebi E. Radušytė, valstybės vidaus teisėje tai, koku būdu Lietuvos Respublika išreikškė savo sutikimą laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia, turi reikšmės tarptautinės sutarties teisinei galiai⁵⁵.

Kyla klausimas, kaip Lietuvos Respublika įsipareigoja pagal sutartis, kurių nuostatose numatyta, kad įpareigojančiomis pripažinti šias sutartis valstybės turi kitu būdu, nei Lietuvos nacionaliniame įstatyme baigtiniame sąraše numatytieji būdai?

Panagrinėsime kiekvieną 1969 m. Vienos konvencijoje numatytą valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdą atskirai.

---

⁵² Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 34.

⁵³ Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Bendrojo dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998. P. 137.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 60-1948.

⁵⁵ Radušytė E. Tarptautinių sutarčių sudarymas įsigaliojus Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymui. – Jurisprudencija, 2001, t. 23(15). P. 26.

2.1. Tarptautinės sutarties pasirašymas

Tarptautinės sutarties pasirašymas – vienas seniausių valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdu. A. N. Talalajevs išreiškia požiūrį, kad anksčiau buvo laikomasi nuostatos, jog visos sutartys, išskyrus sudaromas žodiniu būdu, turi neišvengiamai būti pasirašomos. Tačiau pastaraisiais dešimtmečiais atsirado sutarčių, kurios sudaromos neįtraukiant sutarties pasirašymo stadijos į įsipareigojimo pagal tarptautinę sutartį išreiškimo procesą. Pavyzdžiui, konvencijas, priimamas Tarptautinės darbo organizacijos rėmuose, valstybės ratifikuoja jų nepasirašiusios. Vis dėlto pasirašymas lieka svarbiu tarptautinės sutarties sudarymo etapu. Ne veltui sutarties sudarymo data neretai yra laikoma jos pasirašymo data⁵⁶.

Taigi tarptautinės sutarties pasirašymas, priklausomai nuo sutarties sąlygų, gali tapti tarptautinės sutarties sudarymo proceso baigimu (jei sutartis įsigalioja nuo pasirašymo momento) arba vienu iš sutarties sudarymo etapų (jei sutartis reikalauja ratifikavimo ar patvirtinimo)⁵⁷. Šis sutikimo laikyti tarptautine sutartį teisiškai įpareigojančia būdas taikomas tais atvejais, kai pagal teises aktus nėra reikalaujama, kad sutarčiai pritartų aukščiausiosios valstybės valdžios institucijos tokią sutartį ratifikuodamos, tvirtindamos ar priimdamos (Lietuvos Respublikoje tai būtų Seimas ar Vyriausybė).

Egzistuojanti praktika sutarčių sudarymo srityje rodo didėjančią tendenciją, kad vis daugiau sutarčių, ypač dvišalių ir liečiančių specifinius klausimus, sritis, yra sudaromos ir pripažįstamos valstybių įpareigojančiomis būtent pasirašymo būdu, vėliau jų neratifikuojant (anot A. N. Talalajevs – apie 80 procentų⁵⁸). Dėl šios priežasties kai kurie teisininkai mano, kad tais retais atvejais, kai pačioje sutartyje nėra reglamentuojama, ar sutarties pasirašymas arba ratifikacija yra galutinis valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimas, pasirašymą reikėtų laikyti tinkamu tokio įsipareigojimo išreiškimu, nors 1969 m. Vienos konvencijos 12 str. tai nėra konkrečiai įtvirtinta. Vienos konferencijos metu buvo išreikšti įvairūs požiūriai į aptariamą klausimą – ir pritariantys pasirašymo prezumpcijai, ir pritariantys ratifikavimo prezumpcijai, bet nei vienas, nei kitas nebuvo įtraukti į konvencijos tekstą, nors gana ilgai buvo svarstomi. Galutinis 12 str. tekstas liko toks, kokį jį parengė ir pateikė Tarptautinės Teisės Komisija (kuri, beje, ties straipsnio formuluote taip pat ilgai

⁵⁶ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 35.

⁵⁷ Januška D. Tarptautinių sutarčių sudarymas Lietuvos Respublikoje. – Vilnius. MRU, 2004. P. 30.

⁵⁸ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 35.

diskutavo, kadangi susitariančiųjų valstybių Vyriausybių atstovai turėjo nemažai pastabų dėl galimos straipsnio formuluotės ir reikėjo siekti kompromiso⁵⁹). Tačiau yra visiškai aišku ir tarptautinės teisės teoretikai sutaria dėl to, kad jei tarptautinė sutartis yra ratifikuotina arba tvirtintina, tai tokios sutarties pasirašymas nereiškia galutinio valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo⁶⁰.

Sutarties pasirašymo reikšmė per įdomią prizmę atskleidžiama 1994 m. *Qatar v. Bahrain* bylos sprendime, kuriame Tarptautinis Teisingumo Teismas dvišalio susitikimo protokolą („Minutes“), pasirašytą šių dviejų valstybių užsienio reikalų ministrų, įvertino kaip šalims teisiškai įpareigojančią tarptautinę sutartį. Nors Bahraino užsienio reikalų ministras vėliau tvirtino neketinęs prisiimti teisinių įsipareigojimų pasirašydamas susitarimą, o norėjęs tik išreikšti politinio pobūdžio supratingumą („statement recording a political understanding“), Teismas pasisakė, kad šiuo atveju šalių ketinimai neturi reikšmės, kadangi susitarimą, kurio tam tikros nuostatos numatė būtinybę jas nedelsiant vykdyti, o, kas svarbiausia, susitarimo tekstas leidžia daryti išvadą, kad šalys priima teises ir pareigas, pasirašė valstybių užsienio reikalų ministrai, prisiimdami įsipareigojimus savo valstybėms. Jei iš susitarimo teksto yra aiškūs valstybių įsipareigojimai, toks tekstas yra ne deklaratyvaus pobūdžio. Teismas taip pat nepripažino reikšmingu Bahraino atstovo argumentu, kad sudarant tokią sutartį būtų pažeisti valstybės konstituciniai reikalavimai⁶¹.

Sutarties pasirašymas reiškia valstybės sutikimą dėl įsipareigojimo pagal tarptautinę sutartį trimis 1969 m. Vienos konvencijos 12 str. nurodytais atvejais:

„1. Laikoma, kad valstybė išreiškia sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia, kai ją pasirašo jos atstovas, jei:

- a) sutartyje numatyta, kad parašas turi tokią galią;
- b) yra kitu būdu užfiksuota, kad derybose dalyvaujančios valstybės susitarė, jog parašas turės tokią galią; arba
- c) jei valstybės ketinimas suteikti parašui tokią galią yra nurodytas jos atstovui išduotuose įgaliojamuosiuose raštuose arba buvo išreikštas derybų metu.

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

- a) teksto parafavimas laikomas sutarties pasirašymu, jei taip susitarė derybose dalyvaujančios valstybės;

---

⁵⁹ Autoriaus pastaba, padaryta remiantis Tarptautinės Teisės Komisijos komentarais (Draft Articles on the Law of Treaties with Commentaries. – Yearbook of the International Law Commission, 1966, vol. II. P.196–197.)

⁶⁰ Brownlie I. Principles of Public International Law. Sixth Edition. – Oxford:Oxford University Press, 2003. P. 582.

⁶¹ Klabbbers J. The Concept of Treaty in International Law. Developments in International Law. Vol. 22. – Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. P. 213–215 .

b) sutarties pasirašymas *ad referendum* laikomas galutiniu sutarties pasirašymu, jei atstovaujamoji valstybė patvirtina savo atstovo parašą⁶².“

Pirmosios straipsnio dalies a) punkte numatyta atveju, t. y. kai sutartyje yra numatyta, kad parašas reiškia valstybės sutikimą laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia, sutarties pasirašymo pakanka galutiniam valstybės įsipareigojimui pagal tarptautinę sutartį išreikšti. Kaip minėta, tai būdinga daugeliui dvišalių tarptautinių sutarčių⁶³.

Svarbu pastebėti, kad kai dvišalė sutartis sudaroma tokiu būdu, būtinai pasikeičiama įgaliojamaisiais raštais, patvirtinančiais šalių atstovų teisę valstybių vardu prisiimti tarptautinius teisinius įsipareigojimus⁶⁴. Pasitaiko, kad susitariančiosios šalys papildomai pabrėžia savo valią laikyti sutartį įpareigojančia nuo jos pasirašymo momento, suteikdamos savo atstovams įgaliojimus pasirašyti sutartį, vienareikšmiškai nurodant, kad jos ratifikuoti nereikia („*expressly dispensing with ratification*“). Atsižvelgiant į tai, kad pagal daugumos valstybių konstitucijas didelė sutarčių dalis turi būti ratifikuota, tokia formulė yra pateisinama, žinoma, nebent pačioje sutartyje numatyta, kad ji įsigalios nuo pasirašymo dienos⁶⁵.

Antrasis atvejis numatytas pirmosios straipsnio dalies b) punkte – t. y. kai valstybės ketinimas parašu prisiimti įsipareigojimus pagal tarptautinę sutartį buvo užfiksuotas ne pačioje sutartyje, o kitu būdu išreikštas derybų dėl sutarties sudarymo metu (pvz., užfiksuotas derybų protokole). Iškilus valstybių, sutarties dalyvių, nesutarimams šiuo klausimu, būtina įrodyti, kad dėl ketinimo prisiimti įsipareigojimus pagal konkrečią tarptautinę sutartį pasirašymo būdu buvo nedviprasmiškai susitarta dėl sutarties sudarymo besiderančių valstybių⁶⁶.

Trečiasis atvejis (pirmosios straipsnio dalies c) punktas) – kai valstybės ketinimas įsipareigoti pagal tarptautinę sutartį išplaukia iš įgaliojamųjų raštų, išduotų valstybės atstovui arba buvo išreikštas derybų dėl sutarties sudarymo metu. Pastarasis atvejis atspindi tarptautinių sutarčių sudarymo praktiką, kai susidaro situacija, kad viena iš susitariančių valstybių laikosi pozicijos dėl reikalingumo tarptautinę sutartį ratifikuoti, o tuo tarpu kita

⁶² 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

⁶³ Tokiu būdu Lietuvos Respublika įsipareigojo pagal 1993 m. Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos Sutartį dėl pajamų ir kapitalo dvigubo apmokestinimo ir fiskalinių pažeidimų išvengimo (Valstybės žinios. 1995, Nr. 13), 1992 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lenkijos Respublikos Vyriausybės tarptautinių pervežimų automobiliais sutartį (Valstybės žinios. 2001, Nr. 28) ir daugelį kitų tarptautinių sutarčių.

⁶⁴ Daugėnas R. Tarptautinių sutarčių sudarymas pagal tarptautinę ir Lietuvos Respublikos teisę. – Vilnius: MRU, 2002. P. 42.

⁶⁵ Ten pat.

⁶⁶ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 35.

derybose dalyvaujanti šalis yra linkusi pripažinti tarptautinę sutartį įpareigojančia šią sutartį patvirtindama. Šiuo atveju, kai ketinimas prisiimti įsipareigojimus pasirašant tarptautinę sutartį yra aiškiai išreikštas, nėra reikalinga primygtinai reikalauti, kad tarptautinė sutartis būtų dar ir ratifikuota – šalys prisiima įsipareigojimus pagal tarptautinę sutartį pasirašymo būdu ir, remiantis 12 str. 1 d., tokiu būdu valstybės galutinai išreiškia sutikimą būti įsipareigotomis pagal tarptautinę sutartį. Reikalinga pažymėti, kad ši situacija galima tokiu atveju, kai valstybių nacionalinėje teisėje neegzistuoja konstitucinės ar kitokios teisinės kliūtys, dėl kurių įsipareigojimai pagal konkrečią tarptautinę sutartį galėtų būti prisiimti tinkamai tik ratifikuojant tokią sutartį. Priešingu atveju tokios sutarties teisinė galia galėtų būti ginčijama remiantis 1969 m. Vienos konvencijos 46 str. Tačiau netgi tada, kai tarptautinė sutartis po jos pasirašymo turi būti ratifikuojama ar tvirtinama, sutarties pasirašymas sukelia tam tikras teises pasekmes – t. y. suteikia sutartį pasirašančiai valstybei teisę (bet, kaip pažymi I. Brownlie, – ne įsipareigojimą⁶⁷) atlikti ratifikavimo ar tvirtinimo procedūrą ir pareigą, suformuluotą 1969 m. Vienos konvencijos 18 str.⁶⁸, t. y.: „Valstybė privalo susilaikyti nuo veiksmų, kurie pažeistų sutarties objektą ir jos tikslą, jei: a) ji yra pasirašiusi sutartį ar pasikeitusi sutartį, kuri vėliau turi būti ratifikuota, priimta ar patvirtinta, sudarančiais dokumentais, iki to laiko, kol valstybė aiškiai pareiškia neketinanti tapti sutarties šalimi <...>“⁶⁹.

12 str. 2 d. aptariami sutarties teksto parafavimo ir sutarties pasirašymo *ad referendum* atvejai. Parafavimas įprastai reiškia tik tarptautinės sutarties teksto autentiškumo patvirtinimą. Tačiau praktikoje pasitaiko atvejai, nors ir reti, kai parafavimas prilyginamas sutarties pasirašymui. Taip gali įvykti tuomet, kad sutarties tekstą parafuoja valstybės vadovas, Vyriausybės vadovas ar užsienio reikalų ministras. Jei kitos (kita) susitariančiosios šalys neginčija tokios sutarties teksto parafavimo reikšmės, valstybės prisiima įsipareigojimus pagal tarptautinę sutartį šiuo būdu. Dėl šios priežasties 1969 m. Vienos konvencijos 12 str. 2 d. numato, kad derybose dalyvaujančioms valstybėms susitarus, sutarties teksto parafavimas yra laikomas jo pasirašymu. A. Aust nagrinėja įdomų pavyzdį – 1995 m. trišalį Deitono susitarimą („*Dayton Agreement*“) dėl taikos Bosnijoje ir Hercegovinoje tarp Bosnijos ir Hercegovinos, Kroatijos ir Jugoslavijos Federalinės Respublikos. Šiame susitarime buvo numatyta, kad parafuodamos tekstą valstybės išreiškia

⁶⁷ Brownlie I. *Principles of Public International Law*. Sixth Edition. – Oxford: Oxford University Press, 2003. P. 582.

⁶⁸ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 36.

⁶⁹ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

sutikimą būti įpareigotomis pagal šią sutartį bei išipareigoja ją nepakeistu turiniu pasirašyti Paryžiuje ir tuo būdu sutartis įsigalios⁷⁰. Toks sutarties sudarymo būdas buvo pasirinktas dėl įtemptos tuometinės politinės situacijos ir, mūsų nuomone, atspindi privalumą, kurį suteikia 1969 m. Vienos konvencijos lankstumas bei galimybė sutartį sudarančioms valstybėms rinktis priimtinausią konkrečiai situacijai sutarties sudarymo būdą.

Tuo tarpu sutarties pasirašymas *ad referendum* yra negalutinis arba sąlyginis valstybės sutikimas prisiimti teisinius išipareigojimus pagal tarptautinę sutartį. Valstybės atstovas pasirašo sutartį su sąlyga, kad vėliau jo atstovaujamos valstybės Vyriausybė šią sutartį patvirtins. Nežiūrint į tai, kad šiuo atveju pasirašymas yra išankstinis ir reikalaujantis kompetentingų valstybės institucijų patvirtinimo, vis dėlto valstybė išreiškia savo sutikimą būti įpareigota pagal tarptautinę sutartį būtent pasirašymo, nors ir sąlyginio, būdu. Kadangi pasirašymas *ad referendum* yra sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdas, tai po tokio pasirašymo patvirtinimo, jis paprastai įsigalioja atgaline data, t.y. valstybė tampa sutarties šalimi nuo to momento, kai tokia tarptautinė sutartis buvo pasirašyta *ad referendum*. Pakartotinis tokios tarptautinės sutarties pasirašymas (kuris galėtų išreikšti valstybės galutinį ketinimą išipareigoti pagal tarptautinę sutartį) negrinėjamu atveju nėra reikalingas.

Po to, kai valstybės kompetentinga institucija patvirtina valstybės atstovo *ad referendum* pasirašytą tarptautinę sutartį, sutarties pasirašymas tampa galutiniu. Vis dėlto būtina atkreipti dėmesį, kad skirtingai nei ratifikuojant ar patvirtinant tarptautinę sutartį, sutarties pasirašymo *ad referendum* patvirtinimas yra ne pačios sutarties, o tik jos pasirašymo patvirtinimas⁷¹. Tai reiškia, kad valstybė yra laikoma pasirašiusia sutartį nuo jos sąlyginio pasirašymo momento, nebent valstybė konkrečiai nurodytų pageidaujanti būti sutarties šalimi nuo pasirašymo *ad referendum* patvirtinimo dienos, jei kitos sutarties šalys neprieštarauja tokiam sprendimui. Dėl to nagrinėjamas straipsnis (12 str. 2 d. b) punktas) ir skelbia, kad sutarties pasirašymas *ad referendum* yra galutinis valstybės sutikimo laikyti tarptautinę

⁷⁰ Aust A. *Modern Treaty Law and Practice*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 79.

⁷¹ Draft Articles on the Law of Treaties with Commentaries. – Yearbook of the International Law Commission, 1966, vol. II. P.196. Įdomu tai, kad, kaip pažymima šiame komentare, 1962 m. svarstymui pateiktame konvencijos tekste buvo numatyta griežta nuostata dėl sutarties tapimo valstybei įpareigojančia nuo sutarties pasirašymo *ad referendum* dienos – žinoma tuo atveju, jei tokį pasirašymą valstybė vėliau tinkamai patvirtino. Tačiau svarstant tokį straipsnio formuluotės pasiūlymą, buvo išsakyta įvairių šalių Vyriausybių nuomonių, kad valstybei gali būti paranku atsižvelgiant į laiko tarpe tarp pasirašymo *ad referendum* ir tokio pasirašymo patvirtinimo atsitikusius įvykius ar pasikeitusią politinę situaciją pasirinkti, ar ji pageidauja būti įpareigota pagal konkrečią tarptautinę sutartį nuo pasirašymo *ad referendum* dienos, ar nuo tokios pasirašymo patvirtinimo dienos, jei kitos sutarties šalys tam neprieštarauja. Ir Tarptautinės Teisės Komisija nusprendė neapriboti valstybių pasirenkant sutarties tapimo įpareigojančia dienos bei galutiniame straipsnio formuluotės variante neįtvirtinti griežtų nuostatų šiuo klausimu. Dėl šios priežasties dabartinė 1969 m. Vienos konvencijos 12 str. formuluotė yra lankstesnė nei buvo siūloma pirminiame konvencijos teksto variante.

sutartį išreiškimo būdas, jei vėliau atstovaujamoji valstybė tokį savo atstovo pasirašymą vėliau patvirtina. 1969 m. Vienos konvencijos 12 str., kaip ir visa konvencija, nereglamentuoja tarptautinės sutarties pasirašymo tvarkos – tai reglamentuoja tarptautiniai papročiai, o nacionaliniu lygiu – atitinkami valstybių vidaus teisės aktai.

Nagrinęjant valstybės sutikimą laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančias prisiėmimą pasirašymo būdu, negalima nepaminėti, kad dvišalių tarptautinių sutarčių pasirašymas įgyvendinamas alternato principo pagrindu. Dvišalės sutarties egzemplioriuje, skirtame Lietuvos Respublikai, Lietuvos valstybės pavadinimas, įgaliotųjų asmenų parašai, antspaudai ir tekstas lietuvių kalba išdėstomi pirmiausia. Ši pirmumo vieta laikoma vieta po tekstu kairėje pusėje, o jei parašai dedami žemėjančia tvarka – aukštesnė vieta. Sutarties egzemplioriuje, skirtame kitai susitariančiai šaliai, minėti rekvizitai išdėstomi atvirkštine tvarka. Pasirašant daugiašalę tarptautinę sutartį, įgaliotųjų asmenų parašai išdėstomi anglų kalbos ar kitos šalių pasirinktos kalbos abėcėlės tvarka. Alternato principas laikomas savotiška valstybių suverenios lygybės principo išraiška. Tarptautinės sutarties pasirašymas vyksta pagal tarptautinėje praktikoje nusistovėjusias protokolines taisykles iškilmingoje aplinkoje. Sutartį pasirašančių valstybių įgaliotieji atstovai pirmiausiai pasirašo jų valstybėms skirtame tarptautinės sutarties egzemplioriuje. Tuomet asmenys, asistuojantys pasirašantiesiems, pasikeičia sutarčių tekstais ir taip sutartyje padedami visi parašai. Po to sutarties tekstas antspauduojamas vaškiniiais, kartais – paprastais antspaudais. Paprastai Lietuvos Respublika antspauduoja visus savo tarptautinių sutarčių egzempliorius, o užsienio valstybėms skirtus – tik jų atstovų prašymu (nes kai kurios valstybės, pavyzdžiui Ukraina, tokios praktikos neturi). Pasirašytos tarptautinės sutarties originalo egzempliorių atsakinga ministerija ar Vyriausybės įstaiga ne vėliau kaip per 10 darbo dienų perduoda saugoti Užsienio reikalų ministerijai. Prie sutarties originalo egzemplioriaus pridedama pažyma su nuoroda kas, kada, kur pasirašė tarptautinę sutartį bei magnetinė laikmena⁷² su sutarties tekstu lietuvių ir, esant galimybei, atitinkama užsienio kalba. Tarptautinių sutarčių originalų ir jų patvirtintų kopijų saugotojas yra Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, kuri taip pat rengia ir tvarko tarptautinių sutarčių registrus⁷³.

---

⁷² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001m. spalio 1 d. nutarimo Nr. 1179 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“ 19 punkte (Valstybės žinios. 2001, Nr. 84–2938) naudojamas terminas „kompiuterinė laikmena“ – autoriaus pastaba.

⁷³ Radušytė E. Tarptautinės sutartys Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01S)/ LTU. – V., 2001. P.51.

Remiantis 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 5 str., Lietuvos Respublikos Prezidentas, Ministras Pirmininkas ar užsienio reikalų ministras turi teisę atlikti visus veiksmus, susijusius su Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių sudarymu, be specialių įgaliojimų⁷⁴. Darytina išvada, kad į šio straipsnio reglamentuojamą sritį patenka ir tarptautinių sutarčių pasirašymas. Tačiau tokia straipsnio formuluotė, nepatikslinkta nei kituose įstatymo straipsniuose, nei poįstatyminiuose aktuose, palieka neišspręstą klausimą, kokiais kriterijais remiantis atskirti, kada sutartis turi būti pasirašyta Lietuvos Respublikos Prezidento, o kada pakanka ir kito pareigūno (Ministro Pirmininko ar užsienio reikalų ministro) parašo.

Taigi tarptautinės sutarties pasirašymas yra vienas seniausių būdų valstybei priimti įsipareigojimus pagal tarptautinę sutartį, nepraradęs aktualumo ir šiandien. 1969 m. Vienos konvencija sutarties pasirašymą reglamentuoja ganėtinai tiksliai, tačiau siekiant teisinio nacionalinių pasirašymo procedūrų aiškumo, valstybėms nacionaliniuose įstatymuose taip pat turėtų būti įtvirtintos atitinkamos nuostatos.

2.2. Pasikeitimas tarptautinę sutartį sudarančiais dokumentais

Sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimas pasikeičiant ją sudarančiais dokumentais yra vadinamoji supaprastinta įsipareigojimo pagal tarptautines sutartis prisiėmimo forma, įtvirtinta 1969 m. Vienos konvencijos 13 str.:

„Laikoma, kad valstybės išreiškė sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia pasikeisdamos sutartį sudarančiais dokumentais, jei:

- a) dokumentuose yra nurodyta, kad pasikeitimas jais turi tokią galią; arba
- b) yra kitu būdu užfiksuota, kad tos valstybės susitarė, jog pasikeitimas dokumentais turės tokią galią.^{75c}

Anot A. N. Talalajevo, tai lemia „tarptautinės sutarties“ 1969 m. Vienos konvencijos 2 str. prasme terminas, nes šiame straipsnyje numatyta, kad tarptautinę sutartį gali sudaryti du ar keli tarpusavyje susiję dokumentai⁷⁶. Konvencija neįvardina dokumentų, kuriais valstybės gali apsikeisti norėdamos sudaryti tarptautinę sutartį, o tarptautinių sutarčių sudarymo praktika šiuo klausimu yra labai įvairi. Iš jos galima spręsti, kad tokiais dokumentais gali būti ir dažnai būna iškilmingo turinio diplomatinės notos, pasirašytos valstybių Vyriausybių

⁷⁴ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 60–1948.

⁷⁵ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

⁷⁶ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 37.

vadovų arba asmenų, atstovaujančių susitariančios valstybės Vyriausybę. Tokiu atveju kiekvieną notą pasirašo ją siunčiančios valstybės atstovas ir abiejų valstybių atstovų parašų paprastai pakanka valstybių sutikimui dėl sutarties privalomumo nustatyti⁷⁷. Tačiau dokumentai, kuriais keičiamasi, nebūtinai turi vadintis notomis – neretai valstybės, siekdamos sudaryti tarptautinę sutartį, pasikeičia laiškais. Apsikeitimo laiškais būdu buvo sudaryta 1999 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybės dėl vizų režimo panaikinimo⁷⁸. Tarptautinių sutarčių praktikoje pasitaiko ir apsikeitimo memorandumais, susitikimo protokolais ar net telegramomis⁷⁹. Kaip išplaukia iš 1969 m. Vienos konvencijos 2 str., dokumentų, kuriais valstybės keičiasi norėdamos sudaryti tarptautinę sutartį, pavadinimas neturi juridinės reikšmės. Svarbu tai, kad apsikeičiant dokumentais šalys pasiektų susitarimą. Tai, kad apsikeitimo dokumentais tikslas yra būtent išreikšti sutikimą būti įpareigotiems pagal konkrečią tarptautinę sutartį, gali būti nurodyta pačiuose dokumentuose, kuriais keičiamasi (13 str. a) punktas), ar nustatyta koku nors kitu būdu (13 str. b) punktas).

Tarptautinės teisės prasme sutartys, kurios buvo sudarytos pasikeitimo diplomatinėmis notomis ar kitokiais dokumentais būdu (t. y. supaprastintu būdu) turi tokią pat teisinę galią, kaip ir tarptautinės sutartys, įsipareigojimai pagal kurias buvo prišimti bet kuriuo kitu būdu. Tokių sutarčių objektu gali būti nors ir patys svarbiausi tarptautiniai klausimai.

Kaip pastebi D. Januška, sutikimo laikyti tarptautinę sutartį išreiškimas pasikeitimo sutartį sudarančiais dokumentais būdu trina ribas tarp tarptautinės sutarties sudarymo stadijų. Užtenka tarp valstybių apsikeisti notomis ar laiškais, kurių turinys yra identiškas ir pakartojantis sutarties tekstą, ir antrosios notos gavimo data yra laikoma sutarties sudarymo data.⁸⁰ Pasikeitimo sutartį sudarančiais dokumentais būdu 2000 m. vasario 24 d. Vilniuje buvo sudaryta Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Japonijos Vyriausybės sutartis dėl vizų režimo panaikinimo⁸¹. Ši sutartis susideda iš dviejų notų, kurių tekstai yra identiški. Kadangi šalys susitarė ir įvardino tai sutarties preambulėje, ši sutartis įsigaliojo ne pasikeitimo notomis dieną, o 2000 m. balandžio 1 d. A. Aust pažymi, kad praktikoje neretai pasitaiko, kad notose valstybės numato, jog apsikeitimo sutartį sudarančiais

⁷⁷ Akehurst M., Malanczuk P. Šiuolaikinės tarptautinės teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 2000. P. 174.

⁷⁸ 1999 m. sausio 26 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybės dėl vizų režimo panaikinimo. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 20–550.

⁷⁹ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 37.

⁸⁰ Januška D. Tarptautinių sutarčių sudarymas Lietuvos Respublikoje. – Vilnius. MRU, 2004. P. 30–31.

⁸¹ 2000 m. vasario 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Japonijos Vyriausybės sutartis dėl vizų režimo panaikinimo. – Valstybės žinios. 2000, Nr. 48–1376.

dokumentais būdu sudarytas susitarimas įsigalios tik po to, kai kiekviena iš susitariančiųjų šalių informuos viena kitą, kad įvykdyti nacionaliniai konstituciniai (ar juos atitinkantys) reikalavimai sutarčiai įsigalioji⁸².

Apsikeitimo sutartį sudarančiais dokumentais būdu buvo sudaryta ir 1999 m. gegužės 18 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Čilės Respublikos Vyriausybės sutartis dėl turistinių vizų režimo panaikinimo⁸³. Čilės Respublikos Vyriausybė 1999 m. gegužės 18 d. Lietuvai pateikė notą, siūlydama sudaryti dvišalę sutartį dėl turistinių vizų režimo panaikinimo, šioje notoje išdėstydamą ir siūlomą sutarties tekstą. Lietuvos Respublika notą tą pačią dieną atsakė, kad priima pasiūlymą ir sutinka, kad Čilės Respublikos Vyriausybės nota kartu su atsakomąja Lietuvos Respublikos Vyriausybės nota sudarytų sutartį. Lietuvos notos gavimo Čilėje data – 1999 m. gegužės 18 d. – yra šios dvišalės sutarties sudarymo data.

Praktikoje pasikeitimo dokumentais būdu dažniausiai yra sudaromos dvišalės sutartys, nors pasitaiko ir tokie atvejai, kai šiuo būdu sudaromos daugiašalės tarptautinės sutartys. 1969 m. Vienos konvencijos 13 str. nenumato sutarties, pagal kurią valstybės įsipareigoja pasikeitimo sutartį sudarančiais dokumentais būdu, šalių skaičiaus ribojimų. Dažniausiai tokiu „supaprastintu“ būdu sutarytos tarptautinės sutartys nėra nei ratifikuojamos, nei tvirtinamos – jos tik pasirašomos (pvz., nagrinėtoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Čilės Respublikos Vyriausybės sutartyje (6.1 str.) yra nuostata, kad „ši sutartis įsigalioja jos pasirašymo dieną⁸⁴“). Tačiau konkrečiu atveju sutarties ratifikavimą lemia susitariančiųjų šalių nacionalinės teisės reikalavimai, sprendžiant ratifikavimo poreikį taip pat nemažai lemia sudaromos tarptautinės sutarties turinys, šios sutarties objektas ir tikslas. Jei sutarties pobūdis būtų toks, kad ji patektų į Lietuvos Respublikos ratifikuotųjų sutarčių sąrašą (1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 7 str. ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 str.), vien apsikeitimo sutartį sudarančiais dokumentais, remiantis nacionaliniais įstatymais, nepakaktų tinkamam įsipareigojimui pagal tokią sutartį prisiėmimui ir reikalinga būtų šią sutartį dar ir ratifikuoti. Kaip pastebi R. Daugėnas, jei pasikeičiama dokumentais, sudarančiais sutartį, kuri vėliau turės būti ratifikuota, šis veiksmas turi tą pačią teisinę galią, kaip ir tokios sutarties pasirašymas. Skirtumas tas, kad pirmuoju atveju pasirašoma ne ant vieno, o ant dviejų dokumentų. Tokia procedūra paprastesnė – paprastai šiuo būdu patvirtinamas sutarties

⁸² Aust A. *Modern Treaty Law and Practice*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 80.

⁸³ 1999 m. gegužės 18 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Čilės Respublikos Vyriausybės sutartis dėl turistinių vizų režimo panaikinimo. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 48–1530.

⁸⁴ 1999 m. gegužės 18 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Čilės Respublikos Vyriausybės sutartis dėl turistinių vizų režimo panaikinimo. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 48–1530.

teksto viena kalba autentiškumas, be to, taip išvengiama ilgų įgaliojimų pasirašyti sutartį suteikimo ir įgaliojamųjų raštų išdavimo bei sutarties rengimo pasirašymui procedūrų⁸⁵.

Kaip ir sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo pasirašymo būdu atveju, valstybei išreiškus ketinimą būti įpareigotai pagal konkrečią tarptautinę sutartį pasikeitus ją sudarančiais dokumentais, remiantis 1969 m. Vienos konvencijos 18 str., iki įsigaliojant tokiais sutarčiais, valstybei kyla pareiga susilaikyti nuo veiksmų, kuriais ji pažeistų sutarties objektą ir tikslą.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad nors teisės teoretikai vieningai sutaria, kad dokumentų, kuriais šalys apsieičia siekdamos sudaryti tarptautinę sutartį, pavadinimas neturi įtakos teisinei sutarties galiai, o sutarties šalys gali nustatyti sutarties, sudarytos šiuo būdu, įsigaliojimo datą, 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 6 str. 5 punkte numatyta, kad „Sudaryti tarptautines sutartis, kurios įsigalioja nuo pasikeitimo diplomatinėmis notomis dienos, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu pavedama Užsienio reikalų ministerijai⁸⁶“. 2001 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“ 7 punkte įtvirtinta, kad valstybės, siekdamos sudaryti tarptautinę sutartį, gali pasikeisti diplomatinėmis notomis ir laiškais. Pasikeitimo šiais dokumentais būdu sudaryta tarptautinė sutartis įsigalioja nuo jos pasirašymo ar pasikeitimo minėtais dokumentais dienos.⁸⁷ Taigi Lietuvos Respublika apribojo dokumentų, kuriais šalys gali pasikeisti siekdamos sudaryti tarptautinę sutartį, rūšis (pavadinimus) iki dviejų – diplomatinė notų ir laiškų, ir nepaliko teisinės galimybės nustatyti kitą nei sutarties pasirašymo ar pasikeitimo diplomatinėmis notomis arba laiškais dienos sutarties įsigaliojimo datą. Neatsižvelgiant į tai, 2000 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Japonijos Vyriausybės sutarties dėl vizų režimo panaikinimo⁸⁸ nuostatose numatyta vėlesnė nei pasirašymo ar pasikeitimo notomis sutarties įsigaliojimo data.

Nors tarptautinės teisės prasme Lietuvos Respublikos įsipareigojimai pagal minėtą sutartį yra tinkamai prišimti ir nacionalinės teisės aktų neatitikimai teisinei sutarties galiai įtakos neturi, vertėtų Lietuvos Respublikos nacionalinių teisės aktų tarptautinių sutarčių srityje nuostatas iškeltais klausimais pakoreguoti taip, kad jos atitiktų 1969 m. Vienos

---

⁸⁵ Daugėnas R. Tarptautinių sutarčių sudarymas pagal tarptautinę ir Lietuvos Respublikos teisę. – Vilnius: MRU, 2002. P. 40.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 60–1948.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 1179 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“. – Valstybės žinios, 2004. Nr. 175–6497.

⁸⁸ 2000 m. vasario 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Japonijos Vyriausybės sutartis dėl vizų režimo panaikinimo. – Valstybės žinios. 2000, Nr. 48–1376.

konvencijos, kuri Lietuvai yra įpareigojanti, nuostatas. Siūlytume vietoje „diplomatinių notų“ ir „laiškų“ vartoti abstraktesnį „sutartį sudarančių dokumentų“ terminą, arba įtraukti nuostatą, kuri leistų keistis ir kitaip nei du įvardintieji vadinamais dokumentais, o į nuostatas dėl sutarties, sudarytos pasikeitimo sutartį sudarančiais dokumentais, įsigaliojimo įtraukti formuluotę dėl galimybės susitariančioms šalims nustatyti kitą sutarties įsigaliojimo datą.

2.3. Tarptautinės sutarties ratifikavimas

1969 m. Vienos konvencija pateikia labai nedaug sąvokų apibrėžimų, tačiau šios konvencijos 2 str. vis dėlto apibrėžtas „ratifikavimas“ kaip atskiras tarptautinis veiksmas, kuriuo valstybė tarptautiniu mastu išreiškia sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia⁸⁹. Kaip pažymi A. Aust, neretai ratifikavimas klaidingai tapatinamas su valstybių vidine konstitucine procedūra, tačiau kaip akivaizdu iš pacituoto ratifikavimo apibrėžimo, pirmiausiai tai yra tarptautinis veiksmas, atliktas tarptautiniu lygiu, o valstybės Parlamento atliekamas pritarimo sutarčiai veiksmas, nors ir vadinamas ratifikavimu, yra iš esmės skirtingas procesas.⁹⁰

2.3.1. Ratifikavimo procedūros ištakos ir dabartinis reglamentavimas

Šiuolaikinis ratifikavimo institutas turi galias istorines šaknis ir santykis tarp tarptautinės sutarties pasirašymo bei ratifikavimo gali būti teisingai suprastas tik istorijos kontekste. Kaip teigia M. Akehurst ir P. Malanczuk⁹¹, tais laikais, kai ryšio priemonės buvo menkai išvystytos ir dėl to diplomatams buvo sunku palaikyti ryšį su savo suverenu, ratifikavimas buvo būtinas, kad neleistų diplomatams viršyti gautų instrukcijų; gavęs sutarties tekstą ir įsitikinęs, jog jo atstovas neviršijo jam duotų instrukcijų, suverenas privalėjo patvirtinti (ratifikuoti) savo atstovo parašą. Tačiau jau XVIII a. pabaigoje pareiga ratifikuoti paseno ir ratifikavimas imtas naudoti kitokiam tikslui – duoti laiko valstybės vadovui dar kartą apmąstyti sudaromą sutartį. Plėtojantis demokratijai, laiko tarpas tarp pasirašymo ir ratifikavimo sudarydavo galimybę dėl sutarties sudarymo išreikšti viešąją nuomonę. Bendraautorai pastebi, kad tuo ratifikavimo institute pokyčiai nesibaigė: iki XIX a. daugelis valstybių priėmė konstitucijas, kurios reikalavo įstatymų leidžiamosios valdžios pritarimo

⁸⁹ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

⁹⁰ Aust A. *Modern Treaty Law and Practice*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P.81.

⁹¹ Akehurst M., Malanczuk P. *Šiuolaikinės tarptautinės teisės įvadas*. – Vilnius: Eugrimas, 2000. P. 172–173.

ratifikavimui. Anot A. N. Talalajevo, parlamentinio valstybės valdymo būdo atsiradimas ir išgalėjimas kai kuriose valstybėse lėmė tai, kad valstybės vadovo sutikimas įsipareigoti pagal tarptautinę sutartį buvo ribojamas įpareigojimu prieš tai gauti parlamento ar bent vieno jo rūmų pritarimą (pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų Konstitucijoje numatyta, kad tokį sutikimą duoda Senato rūmai). Jei toks parlamento sutikimas (nesutikimas) buvo ignoruojamas ar pažeidžiamas, kildavo ne tik valdybės vadovo (monarcho, prezidento) įvykdytos ratifikacijos teisėtumo klausimas, bet ir tarptautinės sutarties teisėtumo bei galiojimo iš esmės klausimas.⁹² Tuo tarpu šiuolaikinė praktika rodo, kad ratifikuojamos ne visos, o tik dalis tarptautinių sutarčių.

Rengiant 1969 m. Vienos konvencijos teksto projektą, Jungtinių Tautų organizacijos Tarptautinės Teisės Komisijai, o vėliau ir Vienos konferencijos dalyviams buvo siūloma pripažinti, kad kiekviena tarptautinė sutartis yra reikalinga ratifikuoti, nebent pačioje sutartyje numatyta kitaip (ratifikacijos prezumpcija). Tačiau šis pasiūlymas sulaukė didelės daugumos Vienos konferencijos valstybių dalyvių kritikos ir po balsavimo didele balsų dauguma buvo atmestas. Todėl komentuodama galutinį 14 str. teksto variantą, Tarptautinės Teisės Komisija teigia, kad sprendimas dėl sutarties ratifikavimo reikalingumo yra paliekamas susitariančiųjų šalių nuožiūrai neformuluojant griežto įpareigojimo sutartis ratifikuoti.⁹³ Anot I. Brownlie, toks sprendimas iš dalies priimtas dėl to, kad ratifikavimo prezumpciją sudėtinga būtų taikyti tarptautinėms sutartims, sudaromoms supaprastinta forma⁹⁴.

Taigi ilgai diskutuotas 1969 m. Vienos konvencijos 14 str. skelbia, kad:

„1. Valstybė išreiškia sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia ją ratifikuodama, kai:

- a) sutartyje nurodyta, kad toks valstybės sutikimas turi būti išreikštas sutartį ratifikuojant;
- b) yra kitu būdu užfiksuota, kad derybose dalyvaujančios valstybės susitarė, jog sutartis turi būti ratifikuota;
- c) valstybės atstovas sutartį pasirašė su sąlyga, kad vėliau ji bus ratifikuota; arba
- d) valstybės ketinimas pasirašyti sutartį su sąlyga, kad vėliau ji bus ratifikuota, yra aiškus iš jos atstovo įgaliojamųjų raštų arba buvo išreikštas derybų metu.

---

⁹² Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 39.

⁹³ Draft Articles on the Law of Treaties with Commentaries. – Yearbook of the International Law Commission, 1966, vol. II. P.198.

⁹⁴ Brownlie I. Principles of Public International Law. Sixth Edition. – Oxford: Oxford University Press, 2003. P. 583.

2. Valstybė išreiškia sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia ją priimdama ar patvirtindama pagal tas pačias sąlygas, kurios taikomos ratifikavimui.⁹⁵

Kaip akivaizdu iš straipsnio formuluotės, nėra nurodomos sutartys, kurios dėl savo objekto ar tikslo turėtų neišvengiamai būti ratifikuojamos. Dėl to esame linkę sutikti su M. Akehurst ir P. Malanczuk pastebėjimu, kad klaidinga nuostata, jog politiškai svarbios sutartys visada turėtų būti ratifikuojamos⁹⁶ – tarptautinė teisė tokiai nuostatai pagrindo nesuteikia. Dėl to yra akivaizdžiai nepagrįstas A. N. Talalajevo teiginys, kad „kadangi tarptautinę sutartį ratifikuoja aukščiausiaji valstybės valdžios institucija, tarptautinės sutarties ratifikavimas yra labai autoritetingas būdas valstybei pareikšti įsipareigojant pagal tarptautinę sutartį, sukeliantis visoms kitoms valstybės institucijoms neabejotiną pareigą tokią tarptautinę sutartį vykdyti“⁹⁷. Ratifikavimas yra tik vienas iš 1969 m. Vienos konvencijoje numatytų sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdų, o ši konvencija negraduoja būdų įsipareigoti pagal tarptautinę sutartį kaip daugiau ar mažiau įpareigojančių – kaip taikliai pažymi V. Vadapalas, „visos tarptautinės sutartys turi būti sąžiningai vykdomos“⁹⁸.

Manome esant tikslinga trumpai aptarti keturis šiame straipsnyje nurodytus atvejus, kai valstybės sutikimas dėl tarptautinės sutarties privalomumo yra išreiškiamas ratifikavimo būdu. Iš 14 str. 1 d. a) punkto nedviprasmiškos formuluotės darytina išvada, kad jeigu sutartyje yra nuostata dėl reikalingumo šią sutartį ratifikuoti, sutarties šalys privalo išreikšti sutikimą būti įpareigotoms ratifikuodamos sutartį. 14 str. 1 d. b) punktas nustato, kad jei derybų metu šalys pasiekė susitarimą dėl reikalingumo sutartį ratifikuoti ir tai yra kokiu nors būdu užfiksuota, tokia sutartis taip pat turi būti ratifikuota neatsižvelgiant į tai, kad pačios sutarties nuostatose tokios sąlygos nėra. 14 str. 1 d. c) ir d) punktuose įtvirtinta ratifikavimo būtinybė, jei valstybės atstovas sutartį pasirašė su sąlyga, kad vėliau ji bus ratifikuota ar toks valstybės ketinimas yra aiškiai išreikštas. Dalinis sutarties ratifikavimas yra įmanomas esant 1969 m. Vienos konvencijos 17 str. numatytoms sąlygoms ir kai tokį ratifikavimą leidžia konkreti sutartis ar kitos susitariančios valstybės su tuo sutinka.

14 str. 2 d. numatyta, kad valstybių sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimui priėmimo ar patvirtinimo būdu taikomos tos pačios sąlygos kaip ir ratifikavimui.

⁹⁵ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

⁹⁶ Akehurst M., Malanczuk P. Šiuolaikinės tarptautinės teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 2000. P. 173.

⁹⁷ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 38.

⁹⁸ Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Bendrojo dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998. P. 137.

Šie sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdai bus detaliau aptarti kituose magistro baigiamojo darbo skyriuose.

I. Brownlie išskiria dvi atskiras ratifikavimo, kaip vieningo akto, procedūros stadijas: 1) atitinkamo vidaus organo aktą, kuris gali būti vadinamas ratifikavimu konstitucine prasme, ir 2) tarptautinę procedūrą, atliekamą pasikeičiant ratifikaciniais raštais ar jų perdavimu depozitarui. Pastaroji procedūra yra būtina sutarčiai įsigaliooti ir išreiškia valstybės sutikimą priimti sutartyje numatytus įsipareigojimus.⁹⁹ Taip įgyvendinamos dvi ratifikavimo funkcijos – nacionalinė ir tarptautinė.

Valstybių vidiniai (nacionaliniai, konstituciniai) ratifikacijos aspektai yra reglamentuojami jų Konstitucijose ir nacionalinės teisės aktuose. Šiuose teisės aktuose numatytos tarptautinės sutartys, kurias būtina ratifikuoti, ratifikavimą vykdančios institucijos, jų kompetencija bei, kas labai svarbu, kompetencijos pasidalijimas ratifikacijos proceso metu.¹⁰⁰ Visa tai yra kiekvienos valstybės vidaus reikalas – tarptautinė teisė nereglementuoja nacionalinės ratifikavimo procedūros ir, kaip jau minėta, neįvardina tarptautinių sutarčių, kurias valstybėms dėl jų pobūdžio būtina ratifikuoti pagal nacionalinę ratifikavimo procedūrą.

A. N. Talalajevs išreiškia nuomonę, kad daugumoje valstybių išankstinio parlamento pritarimo tarptautinės sutarties ratifikavimui reikalingos tos tarptautinės sutartys, kurių įsigaliojimas lemtų poreikį keisti esamus nacionalinės teisės aktus ar priimti naujų, taip pat sutartys dėl taikos ir karo paskelbimo, valstybės stojimo į tam tikras sąjungas, finansinių įsipareigojimų prisiėmimo, valstybės teritorijos perleidimo ar pakeitimo, stojimo į tarptautines organizacijas, prekybos sutartys ir kai kurios kitos didelės svarbos valstybei turinčios sutartys. Dažniausiai tarptautines sutartis ratifikuoja valstybės vadovas, bet kartais – parlamentas.¹⁰¹

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnį, Seimas ratifikuoja šias tarptautines sutartis:

- 1) dėl Lietuvos Respublikos valstybės sienų pakeitimo;
- 2) dėl politinio bendradarbiavimo su užsienio valstybėmis, tarpusavio pagalbos, taip pat su valstybės gynyba susijusias gynybinio pobūdžio sutartis;
- 3) dėl atsakymo naudoti jėgą ar grasinti jėga, taip pat taikos sutartis;

⁹⁹ Brownlie I. *Principles of Public International Law*. Sixth Edition. – Oxford: Oxford University Press, 2003. P. 582–583..

¹⁰⁰ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 39.

¹⁰¹ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 39.

- 4) dėl Lietuvos Respublikos ginkluotųjų pajėgų buvimo ir jų statuso užsienio valstybių teritorijose;
- 5) dėl Lietuvos Respublikos dalyvavimo universaliose tarptautinėse organizacijose bei regioninėse tarptautinėse organizacijose;
- 6) daugiašales arba ilgalaikes ekonomines sutartis¹⁰².

1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 7 str. detalizuoja Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, kurios turi būti ratifikuojamos sąrašą – tokią galimybę suteikia Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 str. 2 d. nuostata:

- 1) dėl Lietuvos Respublikos valstybės sienų nustatymo ir pakeitimo, išimtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo delimitavimo;
- 2) dėl politinio bendradarbiavimo su užsienio valstybėmis, tarpusavio pagalbos, taip pat su valstybės gynyba susijusios gynybinio pobūdžio sutartys;
- 3) dėl atsisakymo naudoti jėgą ar grasinti jėga, taip pat taikos sutartys;
- 4) dėl Lietuvos Respublikos ginkluotųjų pajėgų buvimo ir jų statuso užsienio valstybių teritorijose;
- 5) dėl Lietuvos Respublikos dalyvavimo universaliose tarptautinėse organizacijose bei regioninėse tarptautinėse organizacijose;
- 6) daugiašalės arba ilgalaikės, sudaromos ilgesniam nei 5 metų laikotarpiui, ekonominės sutartys;
- 7) dėl užsienio valstybių kariuomenės vienetų buvimo ir jų statuso Lietuvos Respublikos teritorijoje;
- 8) nustatančios kitokias teisės normas negu galiojantys Lietuvos Respublikos įstatymai¹⁰³.

Mūsų nuomone, įdomus ir teisingas R. Daugėno pastebėjimas, kad ši 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 7 str. 8 d. nuostata pabrėžia tarptautinių sutarčių pirmenybę prieš iki jų įsigaliojimo priimtus vidaus teisės aktus, tačiau neužkerta kelio jau įsigaliojusiai sutarčiai prieštaraujančio teisės akto priėmimui.¹⁰⁴

Atsižvelgiant į pagal Lietuvos Respublikos nacionalinius teisės aktus privalomai ratifikuotinių sutarčių pobūdį, darytina išvada, kad Lietuvos Respublika yra nustačiusi sutarčių sąrašą iš esmės panašų į jau minėtą A. N. Talalajevo nurodytą sąrašą sutarčių, kurios valstybėse įprastai yra įtraukiamos į privalomai ratifikuotinių pagal savo pobūdį sutarčių

¹⁰² Lietuvos Respublikos Konstitucija. – Valstybės žinios, 1992. Nr. 33–1014.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. – Valstybės žinios, 1999, Nr. 60–1948.

¹⁰⁴ (Daugėnas R. Tarptautinių sutarčių sudarymas pagal tarptautinę ir Lietuvos Respublikos teisę. – Vilnius: MRU, 2002. P. 45.

sąrašus. Pažymėtina, kad nurodytų ratifikuotinių sutarčių sąrašas nėra baigtinis. Be abejo, ratifikuojamos turi būti ir tos sutartys, kurių nuostatose yra numatytas jų ratifikavimas. Tai numatyta 1969 m. Vienos konvencijos 14 str. 1 d. a) punkte; atitinkama nuostata įtvirtinta ir 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 7 str. 2 d.: „taip pat ratifikuojamos tos tarptautinės sutartys, kuriose yra numatytas jų ratifikavimas“¹⁰⁵.

Pritariame R. Daugėno pastebėjimui, kad gali būti įvairių priežasčių, dėl kurių valstybėms reikalingas laiko tarpas po galutinio sutarimo dėl sutarties teksto prieš išreiškiant sutikimą būti susaistytomis ja. Viena iš tokių priežasčių – poreikis apsvarstyti ne atskirų nuostatų, o jau sutarties visumoje atitikimą valstybės interesams. Kitas, ne mažiau svarbus, tikslas – pasirengti sutartimi prisiimtų įsipareigojimų įgyvendinimui išleidžiant vidaus teisės aktus, jei teisės sistema to reikalauja. Be to, kai kurių sutarčių įsigaliojimai valstybės Konstitucija gali numatyti privalomą parlamento ar kito valdžios organo pritarimą ar net priėmimą referendumu¹⁰⁶.

2.3.2. Konstitucinė ratifikavimo procedūra

1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 8 str. įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis ratifikuoja Lietuvos Respublikos Seimas įstatymu, o Seimui jas ratifikuoti teikia Lietuvos Respublikos Prezidentas savo iniciatyva ar pasiūlius Vyriausybei; remiantis tarptautines sutarties ratifikavimo įstatymu, parengiami ratifikavimo raštai. Kaip pastebi D. Januška, dažniausiai Lietuvos Respublikoje Prezidentas teikia Seimui ratifikuoti tarptautines sutartis pasiūlius Vyriausybei¹⁰⁷. Vykdydama 2001 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“¹⁰⁸ numatytą procedūrą, inicijuodama tarptautinės sutarties ratifikavimo procedūrą, atsakinga ministerija ar Vyriausybės įstaiga Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikia Vyriausybės nutarimo dėl kreipimosi į Respublikos Prezidentą su prašymu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti tarptautinę sutartį projektą, kuriame privalo nurodyti ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ar Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatyme įtvirtintą pagrindą, kuriuo remiantis teikiama ratifikuoti tarptautinę sutartį. Taip pat institucija iniciatorė

¹⁰⁵ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios, 2002, Nr. 13–480.

¹⁰⁶ Daugėnas R. Tarptautinių sutarčių sudarymas pagal tarptautinę ir Lietuvos Respublikos teisę. – Vilnius: MRU, 2002. P. 43–44.

¹⁰⁷ Januška D. Tarptautinių sutarčių sudarymas Lietuvos Respublikoje. – Vilnius. MRU, 2004. P. 33.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 1179 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“. – Valstybės žinios, 2004, Nr. 175–6497.

parengia Respublikos Prezidento dekreto dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti tarptautinę sutartį projektą, kuriame privalo nurodyti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintą pagrindą, kuriuo remiantis Prezidentas teikia ratifikuoti tarptautinę sutartį. Drauge teikiamas Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties ratifikavimo įstatymo projektas, kuriame privalo būti nurodytas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ar Tarptautinių sutarčių įstatyme įtvirtintas pagrindas, kuriuo remiantis ratifikuojama tarptautinė sutartis. Visi šie projektai turi būti suderinti su Užsienio reikalų ministerija ir pateikti drauge su tarptautinių sutarčių tekstais lietuvių ir užsienio kalbomis bei tarptautinės sutarties aiškinamuoju raštu¹⁰⁹.

Tęsdama procedūrą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė priima nutarimą dėl kreipimosi į Respublikos Prezidentą su prašymu pateikti Seimui ratifikuoti Lietuvos Respublikos tarptautinę sutartį. Respublikos Prezidentas pasirašo dekretą dėl teikimo ratifikuoti tarptautinę sutartį ir įstatymo dėl tarptautinės sutarties ratifikavimo projektas registruojamas Lietuvos Respublikos Seime. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo Statuto 136 str., Seimo kanceliarijos Teisės departamentas ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo gavimo datos parengia išvadą, ar tas projektas neprieštaruja galiojantiems įstatymams ir ar jis atitinka juridinės technikos reikalavimus ir kita. Įstatymo projektą kartu su aiškinamuoju raštu, Teisės departamento ir Europos teisės departamento prie Teisingumo ministerijos išvadamis (pastarasis departamentas teikia išvadą, ar projektas atitinka Europos Sąjungos teisę)¹¹⁰ Seimo kancleris ne vėliau kaip per 3 darbo dienas perduoda Seimo Statute nurodytiems subjektams. Minėto įstatymo

---

¹⁰⁹ Tarptautinės sutarties aiškinamasis raštas parengiamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo Statuto (Lietuvos Respublikos Seimo Statutas. – Valstybės žinios, 1999. Nr. 5–97) 135 str. reikalavimais; šiame rašte nurodoma: 1) projekto rengimą paskatinusios priežastys, pirminiai jo siūlytojai ir asmenys, dalyvavę rengiant ar tobulinant projektą; 2) parengto projekto tikslai ir uždaviniai; 3) kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami įstatymo projekte aptarti klausimai; 4) kokios numatomos naujos teisinio reglamentavimo nuostatos, naujai reglamentuotų klausimų teigiamos savybės ir kokių teigiamų rezultatų laukiama; 5) galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reiktų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta; 6) kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai; 7) kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai; 8) įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokie šios srities teisės aktai tebegalioja (pateikiamas šių aktų sąrašas) ir kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar panaikinti, priėmus teikiamą projektą; 9) ar įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus; 10) jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymų lydymųjų aktų, – kas ir kada juos turėtų parengti, šių aktų metmenys; 11) kiek biudžeto lėšų pareikalaus ar leis sutaupyti įstatymo įgyvendinimas (pateikiami įvertinimai artimiausiems metams ir tolesnei ateičiai); 12) įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados; 13) įstatymo projekto autorius ar autorių grupė, įstatymo projekto iniciatoriai: institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai; 14) reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*; 15) kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

¹¹⁰ Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos interneto svetainė. <http://www.tm.lt/?item=paval&id=1078> ; prisijungimo laikas: 2006-12-01.

projektai kartu su aiškinamuoju raštu išdalijami Seimo nariams ne vėliau kaip prieš 1 darbo dieną iki jų pateikimo Seimo posėdyje. Įstatymas dėl tarptautinės sutarties ratifikavimo priimamas posėdyje dalyvavusių Seimo narių balsų dauguma, tačiau ne mažesne kaip 2/5 visų Seimo narių balsų (valstybės sienos gali būti keičiamos tik Lietuvos Respublikos tarptautine sutartimi, kai ją ratifikuoja 4/5 visų Seimo narių).

Lietuvos Respublika išreiškė sutikimą laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia ratifikuodama tokias tarptautines sutartis kaip 2004 m. Sutartis dėl Konstitucijos Europai, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Europos socialinė chartija ir daugelį kitų.

Taigi ratifikavimas konstitucine prasme suprantamas kaip įstatymų leidimo ar kito valstybės organo pritarimas sutarčiai, būtinas ratifikavimui, kaip tarptautiniam aktui, išreiškiančiam valstybės valią laikyti sutartį įpareigojančia, atlikti. Tarptautinėje teisėje ratifikavimas konstitucine prasme suprantamas kaip bet kurio kompetentingo organo atliktas sutarties patvirtinimas¹¹¹.

2.2.3. Tarptautinė ratifikavimo procedūra

Atlikus aukščiau aptartas procedūras ir priėmus tarptautinės sutarties ratifikavimo įstatymą yra užbaigiamas vidinis ratifikavimo procedūros etapas. Tolesni veiksmai ratifikuojant tarptautinę sutartį yra priskirtini ratifikavimui tarptautine prasme. Atsižvelgiant į konkrečios sudaromos tarptautinės sutarties specifiką, galimi tokie tolimesni veiksmai: jeigu tarptautinė sutartis numato pasikeitimą ratifikaciniais raštais – jais pasikeičiama, o sudarant daugiašalę tarptautinę sutartį, ratifikaciniai raštai turi būti deponuojami sutarties depozitarui. Lietuvos Respublikoje ratifikaciniai raštai parengiami pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 8 str. 3 d. – remiantis Seimo priimtu konkrečios tarptautinės sutarties ratifikavimo įstatymu, juos parengia Užsienio reikalų ministerijos Teisės ir tarptautinių sutarčių departamentas, kuris užtikrina šių dokumentų keitimąsi ar jų deponavimą. Jei tokių procedūrų nereikalaujama, Užsienio reikalų ministerija apie tarptautinės sutarties ratifikavimą praneša diplomatiniais kanalais¹¹².

---

¹¹¹ Daugėnas R. Tarptautinių sutarčių sudarymas pagal tarptautinę ir Lietuvos Respublikos teisę. – Vilnius: MRU, 2002. P. 44.

¹¹² Januška D. Tarptautinių sutarčių sudarymas Lietuvos Respublikoje. – Vilnius. MRU, 2004. P. 34.

Taigi ratifikavimo raštas – dokumentas, kuriame užfiksuojamas paskutinis tarptautinės sutarties, kuri turi būti ratifikuojama, sudarymo etapas. Tai oficialiai iškilmingai įformintas dokumentas, kuris yra pasirašomas ir antspauduojamas. Kiekviena valstybė turi numatyta ratifikacinio rašto formą, tačiau, kaip taisyklė, ratifikacinį raštą sudaro trys dalys. Įvadinėje dalyje nurodoma institucija, kuri ratifikavo sutartį, sutarties pavadinimas, jos pasirašymo vieta ir laikas. Pagrindinę dalį sudaro visas tarptautinės sutarties tekstas ir pareikštos išlygos, taip pat tekstas visų priedų ir papildomų susitarimų, kurie yra neatskiriama šios sutarties dalis. Baigiamojame dalyje iškilmingai pareiškama, kad tarptautinės sutarties bus tiksliai ir nenukrypstamai laikomasi.¹¹³ Po šio teksto raštas yra pasirašomas, kai kurios valstybės jį antspauduoja. Tipinė Lietuvos Respublikos ratifikacinio rašto forma pateikiama magistro baigiamojo darbo priede Nr. 2.

Vis dėlto tam, kad valstybė tinkamai išreikštų sutikimą būti įpareigotai pagal konkrečią tarptautinę sutartį, vien pasirašyti ratifikacinį raštą nepakanka. Laikantis požiūrio, kad ratifikavimas yra tarptautinis aktas, ratifikavimo faktas, priklausomai nuo sutarties nuostatų, turi būti paskelbtas tarptautiniu mastu. Sutinkamai su 1969 m. Vienos konvencijos 16 str., susitariančiosios valstybės gali pasikeisti ratifikaciniais raštais, jie gali būti perduoti (deponuoti) sutarties depozitarui arba susitariančioms valstybėms ar depozitarui gali būti pranešta apie ratifikavimo faktą, jei taip susitarta¹¹⁴.

Dvišalės sutarties sudarymo atveju protokolai dėl pasikeitimo ratifikaciniais raštais susitariančiųjų šalių kalbomis paprastai yra pasirašomi valstybės užsienio reikalų ministerijos padalinio, atsakingo už sutarčių sudarymą, vadovo. Nebent yra siekiama sudaryti iškilmingesnę aplinką ir pabrėžti sudaromos sutarties politinę ar kitokią svarbą – tokiu atveju aptariamą veiksmą gali atlikti aukštesnio rango valstybes pareigūnai.¹¹⁵ Lietuvos teisės aktais ši praktika nėra įtvirtinta. Įgaliojamųjų raštų tokiais atvejais paprastai nereikalaujama, o ratifikacinių raštų pateikimas savaime patvirtina pasirašančiųjų teisę atlikti šį tarptautinį veiksmą.¹¹⁶ Vyrauja praktika, kad sutartį pasirašius vienoje iš susitariančiųjų šalių, apsikeitimas ratifikaciniais raštais įprastai vyksta antrojoje šalyje, kuri parengia du originalius Pasikeitimo ratifikaciniais raštais liudijimus, kurių tekstas iš anksto suderinamas.

---

¹¹³ Radušytė E. Tarptautinės sutartys Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01S)/LTU. – V., 2001. P.61–62.

¹¹⁴ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

¹¹⁵ Aust A. Modern Treaty Law and Practice. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P.84.

¹¹⁶ Daugėnas R. Tarptautinių sutarčių sudarymas pagal tarptautinę ir Lietuvos Respublikos teisę. – Vilnius: MRU, 2002. P. 49.

Šie liudijimai pasirašomi apsikeitus ratifikaciniais raštais, bet patys paprastai nėra skelbiami.¹¹⁷

Daugiašalių sutarčių ratifikaciniai raštai įprastai yra deponuojami susitartam sutarties depozitarui – sudėtinga būtų jais keistis esant dideliame skaičiui susitariančiųjų šalių. Depozitaras, priimdamas ratifikacinius raštus, pateikia oficialų priėmimo aktą ir informuoja apie tai kitas sutarties šalis.

Trečioji galimybė informuoti apie įvykusį sutarties ratifikavimą – pranešimas susitariančioms šalims ar depozitarui, jei taip buvo susitarta. Tai supaprastinta forma, kuri būtų patogiausia ir greičiausia, kas yra svarbu valstybėms sudarinėjant didelį skaičių tarptautinių sutarčių. Tačiau teisinio užtikrintumo trūkumas lemia tai, kad šis būdas praktikoje iš esmės nenaudojamas.¹¹⁸

Paprastai nėra nustatomas terminas tarptautinei sutarčiai ratifikuoti (tokio termino nenumato nei 1969 Vienos konvencija, nei Lietuvos Respublikos teisės aktai) – kai kurios daugiašalės tarptautinės sutartys buvo ratifikuotos praėjus ne vienai dešimčiai metų. Kaip pastebi A. Aust, Jungtinės Amerikos Valstijos 1948 m. Genocido konvenciją ratifikavo tik praėjus keturiasdešimčiai metų, o atgavusios nepriklausomybę Baltijos valstybės tapo daugelio anksčiau sudarytų tarptautinių sutarčių narėmis – kai kurios iš šių sutarčių buvo sudarytos prieš penkiasdešimt metų.¹¹⁹ Tačiau valstybės nėra suvaržytos šioje srityje ir tarptautinėje teisėje nėra nuostatos, kuri draustų pačioje sutartyje šalims numatyti periodą, per kurį sutartis turėtų būti ratifikuota. Be abejo, „turėtų“ šiuo atveju neturi privalomosios galios – valstybės nėra įpareigosios ratifikuoti sutarčių – ratifikavimas yra ne pareiga, o teisė. Tačiau pasinaudodami R. Daugėno¹²⁰ pateiktu pavyzdžiu, nurodysime įdomų atvejį, kai 1999 m. vasario 26 d., pasirašydamas Jungtinių Tautų Konvenciją dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir pardavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo¹²¹, Lietuvos Ambasadorius Jungtinėse Tautose buvo įgaliotas paskelbti¹²² tokio turinio deklaraciją: "Lietuvos Respublika palaiko Konvencijos <...> principus ir tikslus ir pareiškia, kad ši Konvencija bus ratifikuota, kai tik bus įvykdytos atitinkamos jos nuostatų įgyvendinimo sąlygos". Šiuo vienašaliu pareiškimu Lietuva įsipareigojo ratifikuoti Jungtinių Tautų

¹¹⁷ Aust A. *Modern Treaty Law and Practice*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 84.

¹¹⁸ Ten pat.

¹¹⁹ Aust A. *Modern Treaty Law and Practice*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 83.

¹²⁰ Daugėnas R. *Tarptautinių sutarčių sudarymas pagal tarptautinę ir Lietuvos Respublikos teisę*. – Vilnius: MRU, 2002. P. 46.

¹²¹ 1997 m. Jungtinių Tautų Konvencija dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir pardavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo. – *Valstybės žinios*, 2003. Nr. 49–2160.

¹²² 1999 m. vasario 26 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretas Nr. 324 „Dėl įgaliojimų suteikimo O. Jusiui“.

Konvenciją dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir pardavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo.

Vis dėlto tarptautinis mandagumas reikalauja nepagrįstai nevilkinti tarptautinių sutarčių ratifikavimo. Gali susidaryti situacija, kai papildoma tarptautinės sutarties nuostatų analizė lemia valstybės apsisprendimą neratifikuoti sutarties, t. y. neišreikšti sutikimo būti įpareigotai. Valstybės atsisakymas ratifikuoti pasirašytą tarptautinę sutartį nėra laikomas tarptautinės teisės pažeidimu, tačiau nepagrįstas atsisakymas nėra sprendimas, padedantis valstybei sėkmingai vystyti tarptautinius santykius ir bendradarbiavimą, todėl esame linkę sutikti su A. Aust nuomone, kad neturėdama rimtų ketinimų ratifikuoti tarptautinę sutartį, valstybė turėtų susilaikyti nuo tokios sutarties pasirašymo¹²³. Svarbu atkreipti dėmesį, kad valstybei ratifikavus tarptautinę sutartį, toks ratifikavimas negali būti atšauktas, nebent jis buvo sąlyginis ir sutartis tai leido. Galimas klausimas tik dėl įvykusios ratifikacijos teisėtumo.

2.3.4. Ratifikavimo procedūros pabaiga

Įgyvendinus ratifikavimo, kaip vientiso proceso, kuris gali trukti netrumpai, konstitucinį ir tarptautinį etapus, tikslinga vienareikšmiškai nustatyti, kada vis dėlto tarptautinė sutartis yra laikoma ratifikuota – priėmus nacionalinį įstatymą dėl jos ratifikavimo, susitariančioms valstybėms pasikeitus ratifikaciniais raštais, juos deponavus ar informavus apie juos susitariančias valstybes arba deponitarą? Grįžtant prie anksčiau cituotos A. Aust minties, atsižvelgiant į 1969 m. Vienos konvencijos 2 str. ratifikavimui suteikiamą prasmę, tai pirmiausiai yra tarptautinis veiksmas, atliktas tarptautiniu mastu¹²⁴. Kadangi vartojama „tarptautinio masto“ formuluotė, pritardami D. Januškos nuomonei¹²⁵ esame linkę daryti išvadą, kad tarptautinė sutartis yra ratifikuota ir taip išreikštas valstybės sutikimas laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia ne nuo įstatymo dėl tarptautinės sutarties ratifikavimo priėmimo dienos, o nuo pasikeitimo ratifikaciniais raštais, jų deponavimo deponitarui ar dienos, kai susitariančios šalys arba deponitaras gauna atitinkamą informaciją.

Taigi ratifikavimas 1969 m. Vienos konvencijos prasme yra tarptautinis veiksmas. Tarptautinės teisės prasme valstybės nacionalinių ratifikavimo procedūrų atlikimas ar neatlikimas neturi įtakos sutarties teisinei galiai, jei tinkamai atliktos tarptautinės

¹²³ Aust A. *Modern Treaty Law and Practice*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 82.

¹²⁴ Ten pat. P. 81.

¹²⁵ Januška D. *Tarptautinių sutarčių sudarymas Lietuvos Respublikoje*. – Vilnius. MRU, 2004. P. 34.

ratifikavimo procedūros, o šiuo sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia būdu sudarytos tarptautinės sutartys, neatsižvelgiant į gausius nacionalinius procedūrinius reikalavimus, turi tą pačią teisinę galią kaip ir sutartys, įsipareigojimai pagal kurias buvo priimti kitais būdais. Tuo tarpu teisinė ratifikuotų sutarčių galia pagal Lietuvos Respublikos teisę bus aptarta atskirame magistro baigiamojo darbo skyriuje.

2.4. Tarptautinės sutarties priėmimas ir tvirtinimas

1969 m. Vienos konvencijos 14 str. 2 d. nurodyta, kad „valstybė išreiškia sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia ją priimdama ar patvirtindama pagal tas pačias sąlygas, kurios taikomos ratifikavimui“¹²⁶.

Atsižvelgiant į tai, kad šie du sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia būdai, kurių terminas 1969 m. Vienos konvencijos 2 str. apibrėžtas taip pat kaip ratifikavimas – „<...> atskiri tarptautiniai veiksmai, kuriais valstybė tarptautiniu mastu išreiškia sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia“¹²⁷ (Lietuvos Respublikos nacionaliniuose teisės aktuose šie terminai nėra apibrėžti), yra numatyti viename straipsnyje, ir daugelio teisės teoretikų darbuose taip pat yra nagrinėjami drauge, mes nenukrypsime nuo tokios praktikos.

Tarptautinės sutarties tvirtinimas (konfirmavimas) – kompetentingo valstybės organo aktas, kuriuo tvirtinama tarptautinė sutartis¹²⁸. Šis sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdas numatytas 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 9 str.

Tuo tarpu tokio sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdo kaip priėmimas Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės aktai nereglamentuoja, nors 1969 m. Vienos konvencijoje priėmimas yra įvardintas kaip vienas iš būdų valstybei priimti teisinius įsipareigojimus pagal tarptautinę sutartį.

Tarptautinės Teisės Komisijos parengtuose 1969 m Vienos konvencijos komentaruose randame šių terminų atsiradimo tarptautinėje sutarčių teisėje pateisinimą: jų įtraukimą į konvencijos tekstą lėmė kai kurių valstybių praktikoje įgyvendinama konstitucinė procedūra, kurios metu buvo tvirtinamos tarptautinės sutartys. Tvirtinimas dažniau naudojamas ne priimti įsipareigojimas pagal sutartis, kurios yra atviros tvirtinimui be išankstinio pasirašymo, o valstybės atstovo pasirašytų sutarčių patvirtinimui. Kaip pastebi Tarptautinės Teisės Komisija, nors abu terminai – tvirtinimas ir priėmimas – yra sąlyginai nauji,

¹²⁶ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

¹²⁷ Ten pat.

¹²⁸ Kūris P., Požarskas M. Tarptautinės teisės apybraižos. – Vilnius: Mintis, 1985. P. 138–139.

tvirtinimo terminas yra naujesnis nei priėmimo¹²⁹. Taip negausiai pakomentavusi 14 str. 2 d., ši Komisija nurodo, kad įvardintiems sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia būdams *mutatis mutandis* taikomos ratifikavimą reglamentuojančios nuostatos.

Tuo tarpu A. Aust motyvuoja šių terminų įvedimą į tarptautinę teisę tuo, kad tokiu būdu atsirado galimybė „apeiti“ kai kurių valstybių nacionalinėje teisėje numatytą reikalavimą gauti parlamentinės valdžios pritarimą sutarčiai, kai toks pritarimas buvo vadinamas ratifikavimu, neapibrėžiant paties ratifikavimo termino nei valstybių Konstitucijose, nei nacionaliniuose įstatymuose ir nepateikiant aiškių jo atskyrimo nuo ratifikavimo tarptautine prasme kriterijų.¹³⁰

Kaip teigia M. Akehurst ir P. Malanczuk, priėmimas ir tvirtinimas tarptautiniu lygmeniu atlieka tą pačią funkciją kaip ir ratifikavimas bei prisijungimas; tai valstybei suteikia laiko išsamiai sutartį apsvastyti prieš nusprendžiant jos laikytis. Šių sąvokų paplitimo pagrindinė priežastis yra ta, kad jos leidžia valstybei savo konstitucijoje išvengti nuostatų, reikalaujančių įstatymų leidybos institucijos pritarimo ratifikavimo atveju.¹³¹

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad tarptautinės sutarties priėmimas ir tvirtinimas 1969 m. Vienos konvencijoje minimi kaip tarptautiniai veiksmai ir prilyginami ratifikavimui kaip tarptautiniam veiksmui. Tuo tarpu nacionalinėje teisėje jie turėtų pasireikšti konstitucine prasme, t. y. priėmimas ir tvirtinimas, kaip ir ratifikavimas, susideda iš dviejų lygmenų – tarptautinio ir konstitucinio.

Tarptautinės teisės prasme sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo prisijungimo ar tvirtinimo būdu procedūra bus baigta 1969 m. Vienos konvencijos 16 str. nurodytais atvejais: apsikeitus prisijungimo prie sutarties ar jos tvirtinimo dokumentais, deponavus juos sutarties depozitarui arba pranešus susitariančiosioms šalims ar depozitarui, jei taip susitarta¹³². Šie procedūros pasibaigimo atvejai aptarti nagrinėjant ratifikavimo procedūros pabaigą, todėl dar kartą jų neaptarinėsime.

Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į iš esmės skirtingą reikšmę turinčias sąvokas „tarptautinės sutarties teksto priėmimas“ ir „tarptautinės sutarties priėmimas“. Tai skirtingose tarptautinės sutarties sudarymo stadijose vartojami terminai ir įprastu atveju „tarptautinės

¹²⁹ Draft Articles on the Law of Treaties with Commentaries. – Yearbook of the International Law Commission, 1966, vol. II. P.198–199.

¹³⁰ Aust A. Modern Treaty Law and Practice. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 87.

¹³¹ Akehurst M., Malanczuk P. Šiuolaikinės tarptautinės teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 2000. P. 174.

¹³² 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

sutarties teksto priėmimas“ nėra sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdas. Tarptautinės sutarties teksto priėmimas yra numatytas 1969 m. Vienos konvencijos 9 str., jis apsiriboja tik valstybės įgalotinio sutikimo su teksto formuluote išreiškimu ir valstybei nesukelia sutartinių įsipareigojimų.

Kalbant apie konstitucinę procedūrą, tvirtinimas reiškia galutinį pritarimą tarptautinės sutarties sudarymui, kurį išreiškia valstybės Vyriausybė ar, anot A. N. Talalajevo, kita valstybės vykdomosios valdžios institucija (ministerija, žinyba), jei tarptautinės sutarties sudarymas įeina į jos kompetencijos ribas. Šia prasme, „tvirtinimas“ 14 str. 2 d. skiriasi ir turi būti skiriamas nuo išankstinio valstybės Vyriausybės pritarimo tarptautinei sutarčiai ar jos išankstinio tvirtinimo, kurie yra vykdomi prieš tarptautinės sutarties ratifikavimą ar net prieš jos pasirašymą. Pastarieji veiksmai yra reglamentuoti tik valstybės nacionalinės teisės aktais ir turi reikšmės tik valstybės vidaus teisės prasme, o nėra skirti valstybės sutikimui laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreikšti.¹³³

1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 9 str. numato, kad „Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis, kurioms Lietuvos Respublikos Konstitucija, šis įstatymas arba pati sutartis nenumato ratifikavimo procedūros, tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė“¹³⁴. Šis reikalavimas netaikomas Respublikos Prezidento pasirašytoms tarptautinėms sutartims ir to paties įstatymo 6 str. 4 bei 5 dalyse nurodytoms sutartims, t. y. toms sutartims, kurioms sudaryti įgaliojimus išdavė Lietuvos Respublikos Vyriausybė ministerijos ar Vyriausybės įstaigos, kuri pagal kompetenciją rengia sutartį, teikimu pritarus Užsienio reikalų ministerijai, ir kuri įsigalioja nuo pasirašymo dienos, taip pat toms, kurias Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu pavedė sudaryti Užsienio reikalų ministerijai ir kurios įsigalioja nuo pasikeitimo diplomatinėmis notomis dienos. Lietuvos Respublikos Vyriausybė tarptautines sutartis tvirtina nutarimu, Vyriausybei jas tvirtinti teikia ministerija, kurios kompetencijai priklauso sutartį vykdyti, suderinusi su Užsienio reikalų ministerija. Remiantis 2001 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“¹³⁵ nustatyta tvarka, atsakinga ministerija ar Vyriausybės įstaiga, inicijuodama tarptautinės sutarties tvirtinimo procedūrą, parengia, nustatyta tvarka suderina suinteresuotom institucijom ir Vyriausybės įstaigom ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikia

¹³³ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 40.

¹³⁴ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 60–1948.

¹³⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 1179 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“. – Valstybės žinios, 2004. Nr. 175–6497.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl tarptautinės sutarties patvirtinimo projektą. Šiame projekte turi būti nurodyti atitinkami Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo straipsniai ir/ar jų dalys, kuriais vadovaujantis tarptautinė sutartis yra tvirtinama. Drauge pateikiamas sutarties tekstas lietuvių ir užsienio kalbomis ir tarptautinės sutarties aiškinamasis raštas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad Lietuvos Respublikoje konstitucinė tarptautinės sutarties tvirtinimo procedūra skiriasi nuo ratifikavimo procedūros (pastaroji buvo išnagrinėta ankstesniame magistro baigiamojo darbo skyriuje). Todėl jei tarptautinė sutartis turi būti ratifikuota, ji negalės būti tvirtinama, nors 1969 m. Vienos konvencija ir numato, kad valstybė išreiškia sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia ją priimdama ar patvirtindama pagal tas pačias sąlygas, kurios taikomos ratifikavimui¹³⁶. Atitinkamai tvirtinamos bus tos sutartys, kurioms nenumatyta ratifikavimo procedūra ir kurios nepatenka į aukščiau aptartą išimčių iš 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo 9 str. sąrašą. Vis dėlto reikia pabrėžti, kad Lietuvos Respublikos teisės aktai konkrečiai nenustato, kokioms būtent tarptautinėms sutartims turėtų būti taikoma tvirtinimo procedūra. Dėl to esame linkę sutikti su E. Radušytės nuomone, kad tvirtintinos turi būti tos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, kuriose numatyta tokia procedūra arba dėl to buvo kitokia forma susitarta su kita susitariančiąja šalimi.¹³⁷ Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Latvijos Respublikos Vyriausybės sutartis dėl bendradarbiavimo jūrų ir aviacinės paieškos bei gelbėjimo srityse¹³⁸ buvo pasirašyta abiejų valstybių atstovų 2000 m. rugsėjo 8 d., o 2000 m. spalio 3 d. patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1330 ir įsigaliojo 2000 m. gruodžio 22 d. (sutarties 10 str. nustatė, kad sutartis įsigalioja praėjus trisdešimčiai (30) dienų nuo tos dienos, kai abi susitariančiosios šalys raštu informuoja viena kitą, kad jų valstybėse įvykdytos vidaus teisės procedūros, būtinos šiai sutarčiai įsigaliojoti). Kadangi šios sutarties nuostatose nebuvo numatyta, kad sutartis turi būti ratifikuota, ir ji nepatenka nei į ratifikuotinių sutarčių sąrašą pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją bei kitus teisės aktus, nei į sąrašą sutarčių, kurios neturi būti tvirtinamos Vyriausybės, sutartis buvo patvirtinta Vyriausybės nutarimu.

Tarptautinės teisės požiūriu Lietuvos Respublikos sprendimas atitinka A. Aust išreikštą poziciją, kad nėra esminio skirtumo tarp parašo, kuris turi būti patvirtintas arba priimtas, ir

¹³⁶ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

¹³⁷ Radušytė E. Tarptautinės sutartys Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01S)/LTU. – V., 2001. P.58.

¹³⁸ 2000 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Latvijos Respublikos Vyriausybės sutartis dėl bendradarbiavimo jūrų ir aviacinės paieškos bei gelbėjimo srityse. – Valstybės žinios, 2000. Nr. 108–3435.

parašo, kuris turi būti ratifikuotas. Be to, šiuolaikinėms konvencijoms būdinga į nuostatas įtraukti, kad jos turi būti „ratifikuotos, priimtose ar patvirtintos“. ¹³⁹ Pažymėtina, kad tarptautinės teisės prasme teisinė sutarties galia nepriklauso nuo būdo, kuriuo buvo įsipareigota pagal tarptautinę sutartį, o sąvokų, įvardinančių sutikimo priiimti įsipareigojimus būdus, įvairovė reikšminga tiek, kiek padeda nustatyto valstybės valią įsipareigoti.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir įvertinus faktą, jog priėmimas kaip sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdas yra numatytas 1969 m. Vienos konvencijoje, o Lietuvos Respublikos teisės aktai tokio būdo priiimti įsipareigojimus pagal tarptautinę sutartį nenumato, darytina išvada, kad tai nėra esminis Lietuvos tarptautinių sutarčių sudarymą reglamentuojančių teisės aktų trūkumas. Svarbu, kad nacionalinėje teisėje būtų tiksliai ir aiškiai nustatyta, kokiais atvejais kuris sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo nacionaline prasme būdas turėtų būti naudojamas, kadangi, kaip minėta, tarptautinės teisės prasme valstybių nacionalinių procedūrų, kuriais jos išreiškia sutikimą būti įpareigotomis, pavadinimai neturi reikšmės – svarbus tik rezultatas, t. y. sutikimo laikyti tarptautinę sutartį išreiškimas tarptautiniu mastu. O 1969 m. Vienos konvencijoje nurodomas pavyzdinis (nebaigtinis, neprivalomas) sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdų sąrašas šiems būdams suteikia būtent tarptautinę prasmę ir nacionaliniai teisės aktai tais pačiais terminais gali pavadinti visiškai kitokią reikšmę turinčias procedūras. Tai reiškia, kad Lietuva gali priimti tarptautinę sutartį tarptautinės teisės prasme patvirtindama ją nacionalinės teisės šiam terminui suteikiama prasme.

Dėl to, mūsų nuomone, kiek netikslus yra V. Vadapalo teiginys, kad nors „sutarčių priėmimo Lietuvos įstatymai kol kas nenumato, tačiau jeigu jis būtų numatytas Lietuvos tarptautinėje sutartyje, jam būtų taikoma tokia pati tvarka, kaip ir tvirtinimui“¹⁴⁰. Nėra būtina nacionaliniuose įstatymuose numatyti dar vieną būdą, kuriuo Lietuvos Respublika galėtų išreikšti sutikimą būti įpareigota pagal tarptautinę sutartį. Tačiau siekiant teisinio aiškumo, siūlytume kuo tiksliau apibrėžti Lietuvos teisės aktuose įtvirtintų procedūrų, kurių pagalba išreiškiamas sutikimas laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia, naudojimo sąlygas ir tvarką.

---

¹³⁹ Aust A. *Modern Treaty Law and Practice*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 87.

¹⁴⁰ Vadapalas V. *Tarptautinė teisė. Bendrojo dalis*. – Vilnius: Eugrimas, 1998. P. 140.

2.5. Prisijungimas prie tarptautinės sutarties

Valstybių tarptautinių sutarčių sudarymo praktika liudija, kad tos pačios procedūros vienais atvejais vadinamos tarptautinės sutarties priėmimu, o kitais – prisijungimu prie tarptautinės sutarties¹⁴¹. Vis dėlto 1969 m. Vienos konvencija šį sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia būdą išskiria į savarankišką 15 str., kuris skelbia, kad „valstybė išreiškia sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia prie jos prisijungdama, kai:

- a) sutartyje nurodyta, kad valstybė tokį sutikimą gali išreikšti prisijungdama prie sutarties;
- b) yra kitu būdu užfiksuota, kad derybose dalyvaujančios valstybės susitarė, jog ta valstybė tokį sutikimą gali išreikšti prisijungdama prie sutarties; arba
- c) visos sutarties šalys vėliau susitarė, kad ta valstybė tokį sutikimą gali išreikšti prisijungdama prie sutarties.¹⁴²“

Iš šio straipsnio analizės galima daryti išvadą, kad trimis straipsnyje nurodytais atvejais, t. y. kai nuostata, kad sutartis bus atvira prisijungimui, yra sutartyje, kai derybų metu valstybės susitarė, ir tai užfiksavo bei kai sutarties šalys susitarė, valstybė, nebuvo sutarties dalyve nuo sutarties pradžios, gali ja tapti prisijungimo būdu. Be to, valstybė gali sulaukti formalaus pasiūlymo tapti sutarties šalimi arba gauti kitų sutartyje dalyvaujančių valstybių sutikimą¹⁴³. Svarbu pažymėti, kad valstybės gali prisijungti ne tik prie anksčiau sudarytų bei jau galiojančių tarptautinių sutarčių, bet ir prie dar neįsigaliojusių.¹⁴⁴ Pasinaudojusi šiuo sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdu, valstybė, dėl kokių nors priežasčių (praleisto pasirašymo termino, draudimo tam tikrai valstybei tapti sutarties nare ar kt.) negalėjusi pasirašyti tarptautinės sutarties, gali tapti jos dalyve. Kaip pastebi A. Aust, anksčiau tai buvo vienintelis būdas tapti tam tikrų tarptautinių sutarčių narėmis (pvz., Maisto ir žemės ūkio organizacijos rėmuose sudarytos sutartys nenumato pasirašymo galimybės – jų dalyvėmis valstybės gali tapti prisijungimo būdu).¹⁴⁵ Tuo tarpu šiais laikais daugiašalės tarptautinės sutartys (būtent prie tokių dažniausiai yra prisijungiama) beveik visada numato prisijungimo galimybę dar iki sutarčiai įsigaliojant. Taip yra todėl, kad įprasta sutarties įsigaliojimo datą susieti su tam tikru ratifikacijos, patvirtinimo, priėmimo ar prisijungimo dokumentų skaičiaus deponavimu sutarties depozitarui. Jei sutarties nuostatos galimybę tapti šios sutarties dalyve

¹⁴¹ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 40.

¹⁴² 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

¹⁴³ Draft Articles on the Law of Treaties with Commentaries. – Yearbook of the International Law Commission, 1966, vol. II. P. 199.

¹⁴⁴ Dixon M. Textbook on International Law. Fifth edition. – Oxford : Oxford University Press, 2005. P. 60.

¹⁴⁵ Aust A. Modern Treaty Law and Practice. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 88.

sieja su tam tikra data ar įvykiu, o deponitaras gauna valstybės prisijungimo dokumentus anksčiau, jis informuoja valstybę, kad prisijungimo dokumentus saugos iki nustatytos datos ar įvykio.¹⁴⁶ Kaip komentuodama šį straipsnį pažymi Tarptautinės Teisės Komisija, tvirtinant jo formuluotę siekta nesudaryti kliūčių valstybėms vystyti sutarčių sudarymo praktiką ir tapti dalyvėmis sutarčių, kurios to nedraudžia, arba sutarčių, kuriose dalyvauti jos yra vėliau pakviestos. Prisijungimas yra visavertis sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdas ir jo pakanka įsipareigojimams prisiimti, nebent yra aiškiai išreikšta priešingai.¹⁴⁷ Tai nuoroda į situaciją, kai prisijungimo dokumentai turi būti ratifikuojami – šiuo atveju neratifikuoti prisijungimo dokumentai tik parodys valstybės Vyriausybės ketinimą tapti sutarties dalyve. Tikta deponavus ratifikavimo nereikalaujančius arba, kai tai reikalinga, ratifikuotus prisijungimo dokumentus, valstybės įeis į sutarties dalyvių ratą. Tarptautinės Teisės Komisija aptartoje situacijoje neįžvelgė tarptautinės sutarčių teisės naujovių, dėl to nemanė esant reikalinga atskirai aptarti tokią situaciją 1969 m. Vienos konvencijos tekste.¹⁴⁸

Įdomus yra 1969 m. Vienos konvencijos svarstymo etapas, kuriame buvo spęsta dėl tikslingumo įtraukti į konvencijos tekstą nuostatą, kad visos bendro pobūdžio tarptautinės sutartys turėtų būti atviros prisijungti bet kuriai valstybei. Buvo delegacijų, kurios manė tokiu būdu būsiant pažeistą teisę valstybėms sudarinėjant sutartį nustatyti reikalavimus kitoms šalims, norinčioms tapti sutarties dalyve. Taip pat siūlyta suformuluoti tekstą taip, kad sutartys būtų atviros prisijungti visoms valstybėms tik tuo atveju, jei pačioje sutartyje nenumatyta priešingai ar neišdėstyti reikalavimai, kuriuos turi atitikti prisijungti siekianti valstybė. Vertas paminėti pasiūlymas, kurio autoriai iš esmės pritarė nuomonei, kad bendro pobūdžio sutartys turėtų būti atviros visoms valstybėms prisijungti, tačiau prisijungimo galimybę buvo linkę susieti su valstybės dalyvavimu Jungtinių Tautų organizacijoje ar specializuotose jos agentūrose, Tarptautinio Teismo Statute, arba specialiu pakvietimu dalyvauti sutartyje¹⁴⁹. Šį pasiūlymą tais laikais, kai pasaulyje buvo ryškus dviejų blokų atsiskyrimas, socialistinio bloko valstybės įvertino kaip akivaizdų diskriminavimą dėl prisijungimo prie didelės dalies tarptautinių sutarčių.¹⁵⁰ Vis dėlto galutiniame 1969 m. Vienos konvencijos tekste nėra nuostatų, kad tam tikros kategorijos tarptautinės sutartys būtų ar nebūtų atviros visoms valstybėms prisijungti – valstybės turi teisę į sutarties nuostatas įtraukti reikalavimus

---

¹⁴⁶ Ten pat.

¹⁴⁷ Draft Articles on the Law of Treaties with Commentaries. – Yearbook of the International Law Commission, 1966, vol. II. P. 199.

¹⁴⁸ Ten pat.

¹⁴⁹ Ten pat. P. 200.

¹⁵⁰ Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 42.

sutarties dalyviams, tačiau nesant ribojančių prisijungimą nuostatų, visoms valstybėms pripažįstama teisė prisijungti prie sutarties.¹⁵¹

Kadangi tradiciškai prisijungimas yra naudojamas valstybėms siekiant tapti tų sutarčių dalyvėmis, derybose dėl kurių jos nedalyvavo, nekelia nuostabos faktas, kad atgavusi nepriklausomybę Lietuvos Respublika prisijungė prie daugelio tarptautinių sutarčių, kadangi nemažai svarbių daugiašalių konvencijų buvo priimtose tuo metu, kai dėl istorinių aplinkybių Lietuva neturėjo galimybės nei dalyvauti derybose, net tapti sutarčių dalyve. Tačiau prisijungimo kaip sutikimo laikyti tarptautinę įpareigojančią išreiškimo būdo Lietuvos Respublikos teisės aktai nereglamentuoja. E. Radušytė teigia, kad šiuo metu, kai prisijungimo prie tarptautinės sutarties klausimas priklauso Seimo kompetencijai (kadangi prisijungiama prie daugiašalių tarptautinių sutarčių), tokia prisijungimo procedūra panaši į Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties ratifikavimo procedūrą, t. y. Seimas ratifikuoja tarptautinę sutartį, prie kurios nutariama prisijungti (ir kuri leidžia tokį veiksma), tuo klausimu priimdamas įstatymą. Šio įstatymo pagrindu surašomas prisijungimo raštas, kurį deponuoja Užsienio reikalų ministerija tarptautinėje sutartyje nustatyta tvarka¹⁵². Vis dėlto esame linkę sutikti su D. Januškos nuomone, kad tokia E. Radušytės pozicija yra teisinga tik iš dalies¹⁵³, kadangi jei tarptautinėje sutartyje numatyta, jog prie jos galima prisijungti, o ši sutartis nėra privalomai ratifikuotina Lietuvos Respublikoje, jai gali būti taikoma tvirtinimo procedūra ir prisijungimo prie tarptautinės sutarties klausimas priklausys ne Seimo, o Vyriausybės kompetencijai.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, bei laikantis nuostatos, kad nėra reikalinga numatyti daugiau sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančią būdų nei yra reglamentuota Lietuvos nacionalinėje teisėje, nemanome esant būtina įtraukti prisijungimą, kaip sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančią išreiškimo būdą, įtraukti į Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytą sutikimo laikyti sutartį įpareigojančią išreiškimo būdų sąrašą. Prisijungimas, kuris suprantamas 1969 m. Vienos konvencijos šiam terminui suteikiama prasme, yra tarptautinis veiksmas, nukreiptas į rezultatą – t. y. valstybės valios būti įpareigotai išreiškimą. Ir nėra reikalinga nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtinti tapačios sąvokos, kadangi ji turėtų kitokią – nacionalinės teisės jai suteikiamą – prasmę. Svarbu, kad valstybės nacionaliniuose teisės aktuose numatytų procedūrų pakaktų tinkamai prisiimti įsipareigojimus, kad šios procedūros

---

¹⁵¹ Draft Articles on the Law of Treaties with Commentaries. – Yearbook of the International Law Commission, 1966, vol. II. P. 200.

¹⁵² Radušytė E. Tarptautinės sutartys Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01S)/LTU. – V., 2001. P. 60.

¹⁵³ Januška D. Tarptautinių sutarčių sudarymas Lietuvos Respublikoje. – Vilnius. MRU, 2004. P. 37.

būtų aiškios ir tikslios, o taip pat – kad nacionalinės teisės nuostatos nebūtų kliūtis valstybei vykdyti priisiimus įsipareigojimus.

Pažymėtina, kad prisijungimo procedūra yra baigta 1969 m. Vienos konvencijos 16 str. nustatytais atvejais – pasikeitus prisijungimo dokumentais, deponavus juos depozitarui ar pranešus susitariančiosioms valstybėms arba depozitarui, jei taip susitarta. Kadangi, kaip minėta, prisijungiamą yra iš esmės prie daugiašalių tarptautinių sutarčių, pasikeitimas prisijungimo dokumentais vargu ar būtų patogiausias būdas. Dėl to praktikoje dažniausiai yra naudojamas prisijungimo dokumentų deponavimo depozitarui būdas. Prisijungimo dokumentams, skirtingai nei ratifikavimo raštui, nėra numatyta speciali iškilminga forma – tačiau teisinei sutarties galiai tai įtakos neturi.

3. TARPTAUTINIŲ SUTARČIŲ TEISINĖ GALIA ATSIŽVELGIANT Į BŪDĄ, KURIUO BUVO ĮSIPAREIGOTA PAGAL TARPTAUTINĘ SUTARTĮ

3.1. Tarptautinių sutarčių teisinė galia tarptautinės ir nacionalinės teisės prasme

Įvertinęs šiuolaikinę praktiką, I. Brownlie daro išvadą, jog priėmimo ir tvirtinimo terminai iš esmės yra vartojami ta pačia prasme kaip prisijungimas, o terminologija nėra tiksliai apibrėžta.¹⁵⁴ Tokios pat nuomonės laikosi ir A. Aust, teigiantis, kad priėmimas ir tvirtinimas be išankstinio pasirašymo yra analogiški prisijungimui.¹⁵⁵ Tiek ratifikavimo, tiek priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumentų deponavimui, apsikeitimui jais ar pranešimui sutarties šalims arba depozitarui, jei taip susitarta, taikomos vienodos nuostatos ir šiems sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdams, kaip ir pasirašymui, teikiama vienoda reikšmė. Taigi šiems aptartiems skirtingiems sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdams, kaip ir kitiems būdams, kurie naudojami ar ateityje bus naudojami išreiškiant valstybės sutikimą įsipareigoti pagal tarptautinę sutartį, 1969 m. Vienos konvencija suteikia vienodą teisinę reikšmę. Tai reiškia, kad tarptautinės teisės prasme sutarties teisinė galia nepriklauso nuo to, koku būdu valstybė išreiškė savo sutikimą būti įpareigota pagal tarptautinę sutartį, o konkretaus veiksmo, kuriuo valstybė išreiškia šį

¹⁵⁴ Brownlie I. Principles of Public International Law. Sixth Edition. – Oxford: Oxford University Press, 2003. P. 583.

¹⁵⁵ Aust A. Modern Treaty Law and Practice. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 87.

sutikimą, pavadinimas ir įvykdymo forma yra reikšmingi tiek, kiek padeda nustatyti valstybės valią.

Tuo tarpu mes iškėlėme hipotezę, kad remiantis Lietuvos Respublikos nacionaline teise, tarptautinių sutarčių galia priklauso nuo to, koku būdu pagal jas buvo priiimti įsipareigojimai. Tokiam teiginiui pagrindą suteikia Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 str. 3 dalies nuostata, skelbianti, kad „tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis¹⁵⁶“. Kyla klausimas, koks yra tarptautinių sutarčių, kurių Lietuvos Respublikos Seimas neratifikavo, nes įsipareigojimai pagal jas buvo priiimti kitu būdu ir sutartys nepateko į ratifikuotinių sutarčių sąrašą, teisinis statusas? Sprendžiant šį klausimą, manome esant reikalinga išnagrinėti 1995 m. spalio 17 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ 7 straipsnio ketvirtosios dalies ir 12 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“¹⁵⁷. Nagrinėjamai temai aktualus jau nebegaliojančio įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ 12 str. skelbė: „Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys turi Lietuvos Respublikos teritorijoje įstatymo galią“.¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybė kreipėsi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį teismą, be kitų klausimų, prašydama ištirti, ar minėta 12 str. nuostata neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 str., kadangi nebegaliojančio įstatymo nuostata suponavo, kad visos tarptautinės sutartys, nepriklausomai nuo būdo, kuriuo jos buvo sudarytos, turi įstatymo galią Lietuvos Respublikoje. Tuo tarpu Konstitucijos 138 str. nustato, kad tik tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis – t. y. tik ratifikavimo būdu sudarytos tarptautinės sutartys turi įstatymo galią; tokiu būdu atsiranda prieštaravimas tarp aukščiausio šalies įstatymo – Konstitucijos – ir įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pasisakė, kad remiantis valdžių padalijimo principu, tik Lietuvos Respublikos Seimas turi prerogatyvą leisti įstatymus ir pripažinus įstatymo galią ir kitoms nei Seimo ratifikuotos tarptautinės sutartys, ši prerogatyva būtų paneigta. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas klausimą dėl galimo ginčijamo įstatymo 12 str. nuostatos „turi ...įstatymo galią“ prieštaravimo Konstitucijos 138 str. 3

¹⁵⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucija. – Valstybės žinios, 1992. Nr. 33–1014.

¹⁵⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ 7 straipsnio ketvirtosios dalies ir 12 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. – Valstybės žinios, 1995. Nr. 86–1949.

¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“. – Valstybės žinios. 1991, Nr. 16–415.

dalies nuostatai „yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis” taip pat išaiškino 1995 m. sausio 24 d. išvadoje „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9 ir 14 straipsnių ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai”¹⁵⁹. Teismas pažymėjo, jog ši konstitucinė nuostata reiškia, kad ratifikuota ir įsigaliojusi tarptautinė sutartis tampa sudedamąja Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalimi ir kartu turi būti taikoma kaip Lietuvos Respublikos įstatymai. Todėl ginčijamo įstatymo 12 str. nuostata, kad Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys “turi ... įstatymo galią” neprieštarauja Konstitucijai tiek, kiek ji taikoma Seimo ratifikuotoms tarptautinėms sutartims. Atitinkamai, kiek ji taikoma Seimo neratifikuotoms tarptautinėms sutartims – ji prieštarauja Konstitucijai, kadangi nepagrįstai išplečia neratifikuotų tarptautinių sutarčių juridinę galią.

1995 m. spalio 17 d. nutarime Konstitucinis Teismas taipogi apibrėžė ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, nereikalaujančių ratifikacijos, teisinę galią Lietuvos teisinėje sistemoje – po Konstitucijos įsigaliojimo sudarytų ir įsigaliojusių, bet neratifikuotų Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių teisinė galia nelieka neapibrėžta, nes jos turi kiekvienam teisės aktui būdingą teisinių santykių subjektams privalomąją galią. Tačiau jų juridinė galia nuo ratifikuotų sutarčių skiriasi tuo, kad jos neturi prieštarauti ne tik Konstitucijai, bet ir įstatymams.¹⁶⁰

Analizuodamas Konstitucinio Teismo nutarimą ir išvadą, V. Vadapalas daro dvi išvadas: pirma, ratifikavimo nereikalaujančių įsigaliojusių Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių teisinė galia yra žemesnė už įstatymų teisinę galią ir prilygsta Vyriausybės nutarimų teisei galiai; antra, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, nereikalaujančios ratifikacijos, bet įsigaliojusios iki tol, kai įsigaliojo Konstitucija (t.y. 1992 m. lapkričio 2 d.), turi įstatymo galią. Jos tokią galią išsaugo ir po Konstitucijos įsigaliojimo¹⁶¹.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Lietuvos Respublikoje išskiriamos ratifikuotos ir neratifikuotos tarptautinės sutartys susiejant jų teisinę galią su būdu, kuriuo priimti įsipareigojimai pagal tarptautinę sutartį. 1969 m. Vienos konvencija neduoda pagrindo tokiam vieno iš sutikimo dėl sutarties privalomumo išreiškimo būdo išskyrimui –

---

¹⁵⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9 ir 14 straipsnių ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. – Valstybės žinios, 1995. Nr. 9–199.

¹⁶⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ 7 straipsnio ketvirtosios dalies ir 12 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. – Valstybės žinios, 1995. Nr. 86–1949.

¹⁶¹ Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Bendroji dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998. P. 57

kaip minėta, tarptautinės sutarties galia remiantis tarptautine teise nepriklauso nuo to, koku būdu buvo prisiimti įsipareigojimai pagal sutartį.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 1995 m. spalio 17 d. nutarime pažymi 1969 m. Vienos konvencijos privalomumą Lietuvai ir principo *pacta sunt servanda* (sutarties privaloma laikytis), įtvirtinto 26 str., bei 27 str., reikšmę – t. y. sutarties dalyvis negali remtis savo vidaus teisės nuostatomis tam, kad pateisintų sutarties nevykdymą. Tačiau 1995 m. sausio 24 d. išvadoje Teismas pasisako, kad Lietuvos Respublikos teisinė sistema grindžiama tuo, kad Konstitucijai neturi prieštarauti joks įstatymas ar kitas teisės aktas, taip pat ir jos tarptautinės sutartys. Nuo šios praktikos nenukrypstama ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarime – nutarimo kontekste Teismas pasisako, kad „<...> tais atvejais, kai nacionalinis teisės aktas nustato tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruoja su nustatytu tarptautinėje sutartyje, turi būti taikoma tarptautinės sutartis, bet <...> išskyrus pačią konstituciją¹⁶²“. Todėl sprendžiant Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių prieštaravimo nacionalinės teisės normoms klausimą, tenka atsižvelgti į Konstitucijos 7 str., skelbiantį, kad „negalioja joks įstatymas ar kitas aktas, priešingas Konstitucijai¹⁶³“.

Nors 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatymo, pakeitusio įstatymą „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“, 11 str. 1 d. skelbia, kad „įsigaliojusias Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis Lietuvos Respublikoje privaloma vykdyti“, 2 d. išskiriant vieną sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdą – ratifikavimą – pažymima, kad „jei įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, galiojantys šios sutarties sudarymo metu arba įsigalioję po šios sutarties įsigaliojimo, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos“¹⁶⁴. Konstitucija yra aukščiausios juridinės galios teisės aktas ir Lietuvos Respublikos vidaus teisės prasme, tarptautinės sutarties prieštaravimo nacionalinės teisės aktui klausimas turėtų būti sprendžiamas remiantis Konstitucija, t. y. tarptautinės sutarties nenaudai.

---

¹⁶² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamentavimo patvirtinimo“ patvirtinto Statybų privačioje žemėje reglamento nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektu, tvarkos, sąlygų ir apribojimų Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) nuostatomis, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto Statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos miškų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo nuostatomis“. – Valstybės žinios, 2006. Nr. 30–1050.

¹⁶³ Lietuvos Respublikos Konstitucija. – Valstybės žinios, 1992. Nr. 33–1014.

¹⁶⁴ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 60–1948.

Dėl to visiškai pritariame V. Vadapalo nuomonei, kad tarptautinių sutarčių viršenybės prieš nacionalinių įstatymų principo neįtvirtinimas gali sukelti neigiamas pasekmes tarptautinės teisės prasme.¹⁶⁵

Tačiau net padarius tokias išvadas svarbu pastebėti, kad 1969 m. Vienos konvencijoje ir kituose tarptautinės teisės aktuose nėra nuostatų, kurios draustų valstybei nacionaliniuose teisės aktuose numatyti kitokias nuostatas dėl sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia būdu teisinės galios nei nuostatos, kurios įtvirtintos tarptautinės teisės aktuose. Yra įtvirtinta tik bendra pareiga valstybei vykdyti savo sutartinius įsipareigojimus. Todėl Lietuva, priskirdama ratifikuotoms tarptautinėms sutartims aukštesnę teisinę galią nei toms, pagal kurias įsipareigojimai buvo priimti kitokiais būdais, formaliai nepažeidžia tarptautinės teisės. Tačiau jeigu nacionalinės teisės nuostatos taptų kliūtimi tinkamai vykdyti tarptautinius įsipareigojimus, valstybei iškiltų tarptautinė teisinė atsakomybė nepaisant to, kad atsižvelgiant į nacionalinių teisės aktų nuostatas valstybė elgėsi tinkamai.

Dėl šios priežasties, nors Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės nuostatos, suteikiančioms ratifikuotoms tarptautinėms sutartims aukštesnę teisinę galią nei neratifikuotoms, nėra prieštaraujančios tarptautinei teisei, tarptautinių sutarčių teisinės galios atsiejimas nuo būdo, kuriuo buvo priimti įsipareigojimai pagal sutartį, galėtų padėti išvengti neaiškumų, kylančių dėl nevienodos tarptautinių sutarčių teisinės galios Lietuvos Respublikos teisės sistemoje.

3.2. Pakartotinis įsipareigojimų pagal tarptautines sutartis priėmimas

Siekdami įvertinti Lietuvos Respublikos nacionalinių teisės aktų netobulumo įtaką Lietuvos vystomai praktikai įsipareigojimų pagal tarptautines sutartis priėmimo srityje, išnagrinėsime pakartotinį Lietuvos Respublikos įsipareigojimų pagal 1989 m. Vaiko teisių konvenciją ir 1949 m. Ženevos konvencijas dėl karo aukų apsaugos išreiškimą.

1992 m. sausio 8 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės potvarkiu Nr. 11p Lietuvos Respublika prisijungė prie 1989 m. lapkričio 28 d. Vaiko teisių konvencijos¹⁶⁶. Tačiau 1995 m. liepos 3 d. buvo priimtas įstatymas „Dėl Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos

---

¹⁶⁵ Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Bendroji dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998. P. 59.

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 8 d. potvarkis Nr. 11p. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=6831; prisijungimo laikas: 2006-11-28.

ratifikavimo¹⁶⁷, tokiu būdu antrą kartą išreiškiant Lietuvos Respublikos sutikimą priiimti įsipareigojimus pagal nagrinėjamą tarptautinę sutartį.

Analogiškai pasielgta 2000 m. gegužės 2 d. priėmus įstatymą „Dėl 1949 metų Ženevos konvencijų dėl karo aukų apsaugos ir jų 1977 metų papildomų protokolų ratifikavimo“¹⁶⁸. Įstatymas skelbia, kad juo patvirtinami tarptautiniai įsipareigojimai, išreikšti 1993 m. liepos 7 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės potvarkyje Nr.515p „Dėl prisijungimo prie Ženevos konvencijų dėl karo aukų apsaugos“, o ratifikavimo įstatymas priimamas siekiant prisijungti prie minėtų konvencijų ir jų papildomų protokolų. Pažymėtina, kad prisijungimo dokumentai buvo deponuoti 1996 m. spalio 3 d., o konvencijos Lietuvai įsigaliojo 1997 m. balandžio 3 d.

Remiantis Lietuvos Respublikos teisės aktais, tik ratifikuotos sutartys turi įstatymo galią. Tačiau Vienos konvencija neišskiria ratifikuotų tarptautinių sutarčių kaip turinčių ypatingą teisinį statusą – bet kuriuo būdu išreikštas valstybės sutikimas laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia sukelia tokios sutarties privalomumą valstybei. Dėl šios priežasties, Lietuvos Respublikai 1989 m. Vaiko teisių konvencija ir 1949 m. Ženevos konvencijos dėl karo aukų apsaugos, kaip ir kitos tarptautinės sutartys, pagal kurias analogiškai pakartotinai buvo priiimti įsipareigojimai, tarptautinės teisės prasme įpareigojančios tapo ne nuo ratifikavimo įstatymo priėmimo, o nuo to momento, kai tinkamai įvykdžius prisijungimo procedūrą, deponavus prisijungimo raštus depozitarui, sutartis tapo įpareigojanti atsižvelgiant į konkrečios sutarties nuostatas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, sutarties ratifikavimas po to, kai įsipareigojimai buvo priiimti kitu būdu, tarptautinės teisės prasme neduoda pridėtinio rezultato, kadangi sutartis jau yra įpareigojanti valstybei. Tuo tarpu jei Lietuvos Respublika kilus ginčui siektų sutarties nevykdymą pateisinti tuo, kad remiantis Lietuvos nacionaline teise ji nebuvo privaloma, kadangi nebuvo ratifikuota, tarptautinės teisės prasme šis argumentas nebūtų priimtinas – 1969 m. Vienos konvencijos 27 str. įtvirtintas principas, kad dalyvis negali remtis savo vidaus teisės nuostatomis tam, kad pateisintų sutarties nevykdymą¹⁶⁹.

Manytume, kad tarptautinių sutarčių viršenybės principo įtvirtinimas Lietuvos nacionalinės teisės aktuose galėtų supaprastinti aptartą esamo teisinio reglamentavimo

---

¹⁶⁷ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos ratifikavimo“. – Valstybės žinios. 1995, Nr. 60–1501.

¹⁶⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl 1949 metų Ženevos konvencijų dėl karo aukų apsaugos ir jų 1977 metų papildomų protokolų ratifikavimo“. – Valstybės žinios. 2000, 63–1904.

¹⁶⁹ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.

lemiamą situaciją ir pasitarnauti tinkamam teisinių įsipareigojimų pagal tarptautines sutartis
prisiėmimui ir, kas svarbiausia, vykdymui.

Išvados

1. Pagrindinis tarptautinės teisės aktas, reglamentuojantis valstybių sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdus, yra 1969 m. Vienos konvencija. Šioje konvencijoje numatyti sutikimo priimti tarptautinius įsipareigojimus pagal sutartį būdai yra: pasirašymas, apsikeitimas dokumentais, sudarančiais sutartį, ratifikavimas, priėmimas, tvirtinimas, prisijungimas, kiti numatyti būdai. Kadangi sąrašas nėra baigtinis, nesant atitinkamos nuostatos pačioje sutartyje, valstybės gali pasirinkti būdą, kuriuo priimti įsipareigojimus pagal tarptautinę sutartį iš siūlomų 1969 m. Vienos konvencijoje arba bet koki kitą būdą. Tarptautinės teisės prasme skirtingi terminai, naudojami valstybės veiksmui, kuriuo išreiškiamas sutikimas būti įpareigotai, pavadinti reikšmingi tiek, kiek jie padeda nustatyti valstybės valią būti įpareigotai.
2. Lietuvos Respublikoje sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdai numatyti 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatyme yra: ratifikavimas, tvirtinimas, pasirašymas, apsikeitimas diplomatinėmis notomis. Šie terminai nacionalinės teisės prasme turi kitokią reikšmę nei jiems suteikia 1969m. Vienos konvencija ir yra skirti apibrėžti nacionalinio teisinio proceso, kuriuo rezultate sutartis tampa įpareigojanti tarptautinės teisės prasme, vykdymo tvarkai bei sąlygoms. Siekiant teisinio aiškumo, siūlytume kuo tiksliau apibrėžti Lietuvos teisės aktuose įtvirtintų procedūrų, kurių pagalba išreiškiamas sutikimas laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia, naudojimo sąlygas ir tvarką.
3. 1969 m. Vienos konvencija nesusieja sutarties teisinės galios su būdu, kuriuo buvo priimti įsipareigojimai pagal sutartį ir įtvirtina *pacta sunt servanda* (sutarties privaloma laikytis) principą. Tuo tarpu Lietuvos Respublikoje tik ratifikuotos sutartys turi įstatymo galią. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta, kad negalioja joks įstatymas ar kitas teisės aktas, priešingas Konstitucijai, t. y. neįtvirtintas tarptautinių sutarčių viršenybės principas. Kadangi nacionalinės teisės netobulumas nėra priežastis, pateisinti tarptautinių įsipareigojimų nevykdymą, tokios Lietuvos nacionalinės teisės nuostatos gali sąlygoti valstybės tarptautinės atsakomybės atsiradimą.
4. Tarptautinės sutarties sąvoka 1999 m. Tarptautinių sutarčių įstatyme atitinka 1969 m. Vienos konvencijoje pateikiamą sutarties sąvoką. Pasitaiko atveju, kada valstybės sudaro tarpžinybinius susitarimus (*administrative agreements*) dėl santykių, kuriuos

turėtų reglamentuoti tarptautinės sutartys. Tarptautinės teisės prasme tokie susitarimai yra įpareigojantys ir tai, kad jie buvo sudaryti pažeidžiant nacionalinės teisės nuostatas, nekeičia jų teisinės galios.

5. Pakartotinis Lietuvos Respublikos sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimas pagal kai kurias tarptautines sutartis ratifikuojant jas po to, kai įsipareigojimai jau buvo prisiimti kitu būdu, tarptautinės teisės prasme nekeičia fakto, kad sutartis tapo įpareigojanti Lietuvai nuo pirmo tinkamo sutikimo prisiimti įsipareigojimus išreiškimo, atsižvelgiant į konkrečios sutarties nuostatas dėl jos įsigaliojimo, kadangi pagal 1969 m. Vienos konvencijos nuostatas, sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdas neturi įtakos sutarties teisei galiai. Ir nors remiantis Lietuvos nacionaline teise, tarptautinė sutartis įstatymo galią įgijo tik po to, kai buvo ratifikuota, Lietuva negalėtų remtis šia aplinkybe siekdama pateisinti sutarties nevykdymą laikotarpiu tarp pirmojo sutikimo būti įpareigota išreiškimo ir ratifikavimo.
6. Siekiant suderinti 1969 m. Vienos konvencijos, kuri Lietuvai yra įpareigojanti, ir Lietuvos nacionalinių įstatymų nuostatas, siūlytume Konstitucijoje įtvirtinti tarptautinių sutarčių viršenybės principą. Taip pat, siekiant supaprastinti Lietuvos Respublikos tarptautinių įsipareigojimų vykdymą, siūlytume atsieti sutarties teisinę galią nuo būdo, pagal kurį buvo prisiimti įsipareigojimai pagal tarptautinę sutartį.

Naudotos literatūros sąrašas

Norminiai teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. – Valstybės žinios, 1992. Nr. 33–1014.
2. Lietuvos Respublikos Seimo Statutas. – Valstybės žinios, 1999. Nr. 5–97
3. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“.- Valstybės žinios. 1991, Nr. 16–415.
4. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos ratifikavimo“. – Valstybės žinios. 1995, Nr. 60–1501.
5. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 60–1948.
6. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl 1949 metų Ženevos konvencijų dėl karo aukų apsaugos ir jų 1977 metų papildomų protokolų ratifikavimo“. – Valstybės žinios. 2000, 63–1904.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ įgyvendinimo tvarkos“. – Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios. 1992, Nr. 12–321.
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 1179 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“. – Valstybės žinios. 2001, Nr. 84–2938.
9. 1999 m. vasario 26 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretas Nr. 324 „Dėl įgaliojimų suteikimo O. Jusiui“.
10. 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. – Valstybės žinios. 2002, Nr. 13–480.
11. 1997 m. Jungtinių Tautų Konvencija dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir perdavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo. – Valstybės žinios, 2003. Nr. 49–2160.
12. 1992 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lenkijos Respublikos Vyriausybės tarptautinių pervežimų automobiliais sutartis. – Valstybės žinios. 2001, Nr. 28.
13. 1993 m. Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos Sutartis dėl pajamų ir kapitalo dvigubo apmokestinimo ir fiskalinių pažeidimų išvengimo. – Valstybės žinios. 1995, Nr. 13.

14. 1994 m. lapkričio 23 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Latvijos Respublikos Vyriausybės ir Estijos Respublikos Vyriausybės susitarimas „Dėl bendradarbiavimo valstybių sienos apsaugos srityje“. – Valstybės žinios. 1995, Nr. 11–236.
15. 1999 m. gegužės 18 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Čilės Respublikos Vyriausybės sutartis dėl turistinių vizų režimo panaikinimo. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 48–1530.
16. 1999 m. sausio 26 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybės sutartis dėl vizų režimo panaikinimo. – Valstybės žinios. 1999, Nr. 20–550.
17. 2000 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Latvijos Respublikos Vyriausybės sutartis dėl bendradarbiavimo jūrų ir aviacinės paieškos bei gelbėjimo srityse. – Valstybės žinios, 2000. Nr. 108–3435.
18. 2000 m. vasario 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Japonijos Vyriausybės sutartis dėl vizų režimo panaikinimo. – Valstybės žinios. 2000, Nr. 48–1376.
19. 2006 m. birželio 7 d. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Latvijos Respublikos valstybės sienos apsaugos susitarimas „Dėl kontaktinių punktų steigimo“. Nepublikuotas. Saugomas Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.

Specialioji literatūra:

20. Akehurst M., Malanczuk P. Šiuolaikinės tarptautinės teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 2000. P. 170–189.
21. Aust A. Modern Treaty Law and Practice. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 361 P.
22. Brownlie I. Principles of Public International Law. Sixth Edition. – Oxford: Oxford University Press, 2003. P. 279–616.
23. Daugėnas R. Tarptautinių sutarčių sudarymas pagal tarptautinę ir Lietuvos Respublikos teisę. – Vilnius: MRU, 2002. 62 P.
24. Dixon M. Textbook on International Law. Fifth edition. - Oxford : Oxford University Press, 2005. P. 49– 80.
25. Draft Articles on the Law of Treaties with Commentaries. – Yearbook of the International Law Commission, 1966, vol. II. P.187–274.
26. Janis M.W. Aspen Law and Business. Third Edition. – Gaithersburg, New York., 1999. P. 9–41.

27. Januška D. Tarptautinių sutarčių sudarymas Lietuvos Respublikoje. – Vilnius. MRU, 2004. 58 P.
28. Klabbers J. The Concept of Treaty in International Law. Developments in International Law. Vol. 22. – Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.
29. Kūris P. Požarskas M. Tarptautinės teisės apybraižos. – Vilnius: Mintis, 1985. P. 127–131.
30. Radušytė E. Tarptautinės sutarties sąvoka. – Jurisprudencija, 1999, t. 13(5). P. 126–131.
31. Radušytė E. Tarptautinės sutartys Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01S)/ LTU. – V., 2001. P.49–63.
32. Radušytė E. Tarptautinių sutarčių sudarymas įsigaliojus Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymui. – Jurisprudencija, 2001, t. 23(15). P. 19–33.
33. Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Pagrindiniai dokumentai ir jurisprudencija. – Vilnius. Eugrimas, 2003. 295 P.
34. Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Bendrojo dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998. P.136–142.
35. Галалаев А. Н. Право международных договоров. Общие вопросы – Москва: Международные отношения, 1980. P. 61.
36. Галалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий. – Москва: Юридическая литература, 1997. P. 3–47.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados:

37. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ 7 straipsnio ketvirtosios dalies ir 12 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. – Valstybės žinios, 1995. Nr. 86–1949.
38. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 metų sausio 24 d. išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9 ir 14 straipsnių ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. – Valstybės žinios, 1995. Nr. 9–199.
39. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje

reglamentavimo patvirtinimo“ patvirtinto Statybų privačioje žemėje reglamento nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) nuostatomis, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto Statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos miškų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo nuostatomis“. – Valstybės žinios, 2006. Nr. 30–1050.

Interneto puslapių medžiaga:

40. 1992 m. sausio 8 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės potvarkis Nr. 11p.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=6831; prisijungimo laikas: 2006-11-28.
41. 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties.
http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf,
prisijungimo laikas: 2006-08-03.
42. 1986 Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations.
http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_2_1986.pdf;
prisijungimo laikas: 2006-08-03.
43. Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos interneto svetainė. <http://www.tm.lt/?item=paval&id=1078> ; prisijungimo laikas: 2006-12-01.

Santrauka

Šiame darbe nagrinėtas valstybės sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimas, kaip viena iš tarptautinės sutarties sudarymo stadijų. Detaliai išnagrinėti sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo būdai, numatyti 1969 m. Vienos konvencijoje dėl tarptautinių sutarčių teisės bei Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės aktuose: pasirašymas, ratifikavimas, prisijungimas, priėmimas, tvirtinimas, pasikeitimas sutartį sudarančiais dokumentais. Išryškinti tarptautinės bei Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės reglamentavimo sutikimo laikyti tarptautinę sutartį įpareigojančia išreiškimo srityje nesutapimai bei jų įtaka sutarties teisinei galiai tarptautinę teisę ir pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus. Taip pat nuo tarptautinių sutarčių atskirti tarptautiniai tarpžinybiniai susitarimai. Darbo pabaigoje aptartas pakartotinis Lietuvos Respublikos įsipareigojimų pagal tam tikras tarptautines sutartis priėmimas, pateikti nacionalinių teisės aktų tobulinimo pasiūlymai.

Summary

In this work there has been analyzed the States expression to be bound by a treaty as one of the treaty making process stages. A detailed study of the means of the expression to be bound by a treaty provided in the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties and the domestic law of the Republic of Lithuania was accomplished: signature, ratification, accession, acceptance, approval, exchange of instruments. The misalignments of the international law and the domestic law of the Republic of Lithuania in the field of expression to be bound by a treaty and a legal impact of them were highlighted. The treaties were divided from the administrative agreements as well. At the end of the work a repeated expression to be bound by a treaty was discussed, some adjustments for the domestic legal acts were proposed.

Priedas Nr. 1

RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS IR LATVIJOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS

S U S I T A R I M A S

DĖL KONTAKTINIŲ PUNKTŲ STEIGIMO

Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Latvijos Respublikos valstybės sienos apsauga, toliau – Šalys,

vadovaudamosi Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Latvijos Respublikos Vyriausybės ir Estijos Respublikos Vyriausybės susitarimo „Dėl bendradarbiavimo valstybių sienos apsaugos srityje“, pasirašyto 1994 m. lapkričio 23 d. Rygoje, 7 straipsniu;

siekdamos plėtoti abipusį bendradarbiavimą ir palengvinti keitimasi informacija;

remdamosi pagrindiniais Konvencijos dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo, sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių, dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo įgyvendinimo principais;

pagal savo kompetenciją laikydamosi Šalių valstybių tarptautinių susitarimų ir nacionalinės teisės aktu,

S U S I T A R Ė:

1 straipsnis

Šiame Susitarime:

1) **kontaktinis punktas** – Lietuvos Respublikos ar Latvijos Respublikos teritorijoje nustatyta vieta, kurioje įgalioti Šalių pareigūnai atlieka savo funkcijas;

2) **pareigūnas** – vienos iš Šalių įgaliotas asmuo, kontaktiniame punkte atliekantis keitimosi informacija ir kitas funkcijas.

2 straipsnis

Šalys pagal savo kompetenciją bendradarbiauja keisdamosi operatyvine informacija, numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Latvijos Respublikos Vyriausybės susitarimo „Dėl tikrinimo jungtiniuose valstybės sienos perėjimo punktuose“, pasirašyto 1995 m. birželio 9 d., 9 straipsnio 2 dalyje, būtina išaiškinant ir užkardant nusikalstamas veikas, susijusias su valstybės sienos kirtimu ir neteisėta migracija, ir administracinius bei kitus teisės pažeidimus.

3 straipsnis

1. Šalys steigia kontaktinius punktus šiuose bendruose valstybės sienos perėjimo punktuose:

Smėlynė (Lietuvos Respublika)—Medumi (Latvijos Respublika),
Saločiai (Lietuvos Respublika)—Grenstalė (Latvijos Respublika),
Kalviai (Lietuvos Respublika)—Meitenė (Latvijos Respublika),
Būtingė (Lietuvos Respublika)—Rucava (Latvijos Respublika).

2. Kiekvieno kontaktinio punkto vieta, atidarymo data, darbo tvarka, taip pat įrengimo, veiklos organizavimo, materialinio, techninio, ūkinio ir kitokio aprūpinimo tvarką nustato Šalių teritorinių (regioninių) padalinių vadovai.

4 straipsnis

1. Informacija, kuria keičiamasi kontaktiniuose punktuose, yra neskelbtina. Ji naudojama tik tarnybiniais tikslais.

2. Šalims neleidžiama iš kitos Šalies gautos informacijos perduoti tretiesiems asmenims, kitoms Šalies valstybės institucijoms arba įstaigoms be išankstinio informaciją pateikusios Šalies sutikimo.

3. Šalys turi teisę atsisakyti pateikti informaciją, jei tokios informacijos pateikimas kelia grėsmę viešajai tvarkai arba nacionaliniam saugumui.

5 straipsnis

1. Šalių teritorinių (regioninių) padalinių vadovai du kartus per metus įvertina kontaktinių punktų veiklą.

2. Kontaktinių punktų veiklos rezultatų įvertinimas pateikiamas Šalių vadovams.

6 straipsnis

Bet kokie nesutarimai dėl šio Susitarimo aiškinimo ar taikymo sprendžiami derybomis.

7 straipsnis

1. Šis Susitarimas sudarytas neribotam laikui ir įsigalioja nuo pasirašymo dienos.

2. Susitarimas gali būti pakeistas ar papildytas abipusiu rašytiniu Šalių susitarimu. Papildymai ir pakeitimai yra neatskiriama šio Susitarimo dalis.

3. Susitarimas netenka galios devyniasdešimtą dieną nuo tada, kai viena Šalis gauna kitos Šalies rašytinį pranešimą apie ketinimą nutraukti šį Susitarimą. Šio Susitarimo nuostatos dėl informacijos neviešinimo galioja ir šį Susitarimą nutraukus.

Pasirašytas 2006 m. birželio 7 d. Saločiuose dviem egzemplioriais lietuvių, latvių ir anglų kalbomis. Visi tekstai turi vienodą teisinę galią. Kilus nesusitarimų dėl šio Susitarimo nuostatų aiškinimo, vadovaujamosi tekstu anglų kalba.

Valstybės sienos apsaugos tarnybos
prie Lietuvos Respublikos vidaus
reikalų ministerijos tarnybos vadas

generolas
Saulius Stripeika

Latvijos Respublikos valstybės sienos
apsaugos virššininkas

sienos apsaugos generolas
Gunārs Dāboliņš

Priedas Nr. 2

Ratifikavimo raštas

Lietuvos Respublikos Prezidentas skelbia, kad Lietuvos Respublikos Seimas ____ metų _____ dieną ratifikavo šią Sutartį: (pasirašytos tarptautinės sutarties teksto visomis kalbomis patvirtinta kopija) ir pareiškia, kad ši Sutartis bus nenukrypstamai ir sąžiningai vykdoma.

Tai patvirtindamas, Lietuvos Respublikos Prezidentas pasirašė šį ratifikavimo raštą ir patvirtino savo antspaudu.

Vilnius, _____ m. _____ d.

Lietuvos Respublikos Prezidentas

Užsienio reikalų ministras